

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SAN'ATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK-İSLÂM SAN'ATLARI BİLİM DALI

SULTANHANI YÖRESİ DÜZ DOKUMA YAYGILARI

Havva Nur ÇUHADAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ALİ FUAT BAYSAL

KONYA -2016

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva Nur ÇUHADAR
	Numarası	138110011002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları / Türk-İslam Sanatları
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Ali Fuat BAYSAL
	Tezin Adı	Sultanhanı Yöresi Düz Dokuma Yaygıları

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Sultanhanı Yöresi Düz Dokuma Yaygıları başlıklı bu çalışma 27/10/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Abdullah Serki DUYMAZ	
2	Prof. Dr.	İsmet ÇATCI	
3	Yrd. Doç. Dr. (Genel)	Ali Fuat BAYSAL	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Havva Nur ÇUHADAR		
	Numarası	138110011002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları / Türk-İslam Sanatları		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	×	
		Doktora		
Tezin Adı	Sultanhanı Yöresi Düz Dokuma Yaygıları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Havva Nur ÇUHADAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	iv

BÖLÜM I

I. GİRİŞ.....	1-7
I.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
I.2. Araştırmanın Kapsamı.....	1
I.3. Araştırmanın Yöntemi.....	3
I.4. Konu ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	5

BÖLÜM II

II. DOKUMA VE DÜZ DOKUMA YAYGI	8-18
II.1. Tanımı.....	8
II.1.1. Dokuma ve Düz Yaygının Tarihsel Süreç İçerisinde Gelişimi.....	8
II.1.2. Düz Dokumaların Dönemsel Kaynakları.....	11
II.2. Türk El Dokumacılığında Motif (Yanış).....	13
II.3. Boya- Boyarmadde.....	14
II.3.1. Tanım.....	14
II.3.2. Boyarmaddelerin Türkiye'deki Gelişimi.....	14
II.3.3. Bitkisel Boyarmaddeler.....	15
II.3.4. Mordanlar.....	16

BÖLÜM III

III. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	19-72
III.1. Sultanhanı	19
III.1.1. Tarihçe.....	19
III.1.2. Coğrafi Konum.....	20

III.1.3. Nüfus.....	21
III.1.4. Ekonomi.....	21
III.2. Sultanhanı Yöresi Düz Dokuma Yaygıları ve Özellikleri.....	22
III.2.1. Hammadde.....	22
III.2.1.1. Yün.....	22
III.2.1.2. Pamuk.....	24
III.2.1.3. İpek.....	25
III.2.2. Teknik.....	25
III.2.2.1. Halı.....	26
III.2.2.2. Düz Dokuma Yaygılar.....	27
III.2.2.2.1. Kilim.....	27
III.2.2.2.2. Cicim.....	29
III.2.2.2.3. Zili (Sili).....	31
III.2.2.2.4. Sumak.....	33
III.2.3. Kullanılan Motifler ve Anlamları.....	34
III.2.4. Yapım Aşamaları.....	45
III.2.5. Dokuma Çeşitleri.....	55
III.2.5.1. Heybe.....	55
III.2.5.2. Çuval.....	62
III.2.5.3. Tuzluk.....	65
III.2.5.4. Beşik.....	66
III.2.6. Kullanım Alanları.....	67
III.3. Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu.....	68

IV. KATALOG.....	73-141
V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	142-145
VI. BİBLİYOGRAFYA.....	146-148
EK.....	149

ÖZET

Dokuma sanatı insanoğlu için her zaman ilgi çekici olmuştur. Dokumacılık için ilk örnekler ise, doğada bulunan hayvanların yünlerinin kullanılmasıyla dokunmuştur.

Hayvan postu yerine dokumanın kullanılması ise, sanatsal yaratıcılığın göstergesidir. Çatalhöyük'te ele geçirilen bez parçaları dokumacılık tarihinin ne kadar eskilere dayandığını bizlere göstermektedir. Türklerde kaynağını başta Orta Asya'dan almak üzere, Anadolu, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Döneminden alan düz dokumalarımız günümüze kadar gelerek değerini korumuştur. Düğümlü halı dışında kalan, enine ve dikey, iki veya daha fazla iplik grubunun birbiri arasından farklı şekillerde geçirilmesi ile ortaya çıkan ürüne düz dokuma yayğı denilmektedir.

Aksaray Sultanhanı yöresi heybe, çuval, tuzluk, beşik örnekleriyle çalışmamıza konu olmuştur. Örnekler, katalog bölümünde tasniflenmiş, fotoğrafları, çizimleri gösterilmiş ve ayrıntılı bilgileri verilmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde; araştırmanın amacı ve önemi, kapsamı, yöntemi, konu ile ilgili yayın ve araştırmalar, ikinci bölümde; dokuma ve düz dokuma yayğının tanımı, dokuma ve düz yayğının tarihsel süreç içerisinde gelişimi, düz dokumaların dönemsel kaynakları, Türk El Dokumacılığında yanış (motif), boya-boyarmadde ve mordanlar ile ilgili bilgiler, üçüncü bölümde; Sultanhanının tarihçe, coğrafi konum, nüfus, ekonomik bilgilerinin yanı sıra, dokumanın ham madde, teknik, yapım aşamaları, çeşitleri, kullanım alanları gibi bilgilerin elde edildiği Sultansaray kurumundan bahsedilmektedir. Ardından katalog, değerlendirme ve sonuç, bibliyografya ve ek yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: heybe, dokuma, yayğı, çuval, tuzluk, beşik.

ABSTRACT

The art of weaving is of interest to people. The first examples of the textile industry are woven by using the wool of animals found in nature.

The use of weaving instead of animal hide is indicative of the artistic work. The rugs found in Çatalhöyük shows us that weaving dates back to ancient times. Our flat weaving notably takes its source from Central Asia. In addition our flat weaving takes its source from Anatolian, Seljukians, period of principalities, Ottoman and it has maintained its value by coming to the present. The product that emerges by passing the transverse and vertical, two or more yarns from each other in different ways and staying out of knotted carpets, is named as flat woven beam.

Aksaray Sultanhanı region, hosting a plurality of swatches, has been subject of our work with examples of saddlebag, sack, salt cellar, cradle. The examples were classified in the catalog section, photos, drawings shown and detailed information was given.

In the login of the study; the purpose of the research and importance, scope, methodology, publications and research on the subject, in the second part of the study; the definition of weaving and flat woven beam, in the historical of development, periodic flat weaving sources, motif in Turkish hand weaving, about dyestuffs and dye mordants, in the third part of the study; when the Sultanhanı history, geographical location, population, as well as the economic information raw material weaving, technical, construction, types, which are mentioned areas such as information obtained from merial institutions. Behind catalog, evaluation and conclusion, bibliography and add take place.

Key words: saddlebag, textile, groundcloth, sack, salt cellar, cradle.

ÖNSÖZ

Tarihin şüphesiz en eski sanat yapıtlarından birisi olan dokuma, insanoğlunun doğanın dış tehlike ve etkenlerinden korunmak, yaşadığı ortama uyum sağlamak gibi ihtiyaçlarından ortaya çıkan bir durumdur. Orta Asya'dan başlayıp günümüze kadar gelen dokumalarımız, bizlere bırakılan kültürel bir miras olmanın yanı sıra estetik yönüyle de ele alınmalıdır. Türk toplumu göçebe yaşam tarzından ötürü alışkanlıklarını, sanatsal tutumlarını dönemin şartlarından dolayı değiştirmelerine karşın, Orta Asya'da üretmeye başladığı el dokumalarını kesintisiz olarak günümüze getirmişlerdir.

Düz dokuma konusunda geçmişten başlayıp, günümüze kadar çok sayıda araştırma ve çalışmalar yapılmıştır. Dünya'da ve Türkiye'nin pek çok müzesinde sergilenen zengin dokuma örnekleri bu konuya verilen ilgiyi açıkça ortaya koymaktadır. Dokuma kültürümüzün en nadide örneklerin pek çoğu halkımızın evi, iş yeri gibi günlük kullanımında veya büyüklerinden kalmış bir hatıra olarak saklanmaktadır. Gizli kalmış bu güzel örnekleri ortaya çıkarmak ve Türk İslâm Sanatları Tarihine katkı sağlamak önceliğimiz olmuştur.

Yüksek lisans çalışmalarımın ders aşamasından itibaren tez konusunun belirlenmesine kadar ki süreçte her zaman desteğini gördüğüm, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mustafa Yıldırım'a, dokuma konusunda beni yönlendiren Doç. Dr. Zuhâl Türkaş hocama ve danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ali Fuat Baysal'a, araştırma boyunca beni yalnız bırakmayan aileme şükranlarımı sunarım.

Havva Nur ÇUHADAR

Konya-2016

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
C.	: Cilt
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP.	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
No.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: sayfa
Sos. Bil. Ens.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: sayfa sayısı
S.Ü.	: Selçuk Üniversitesi
TDK.	: Türk Dil Kurumu
TDVİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ün.	: Üniversite

BÖLÜM I

I. GİRİŞ

I.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Dokuma ve düz dokuma konusunda genel anlamda yapılan kapsamlı çalışmalar ve ortaya çıkarılan zengin dokuma örnekleri müzeler başta olmak üzere sanatla ilgili pek çok kurumda sergilenmektedir. Bu kurumlarda bulunan örnekler şimdiye kadar araştırmacılar, sanat tarihçileri, tarihçiler, akademisyenler, arkeologlar tarafından incelenmiştir ve hala da incelenmeye devam edilmektedir. Ancak Sultanhanı yöresi dokumaları detaylı olarak daha önce incelenmediğinden Aksaray Sultanhanı yöresinin düz dokuma örneklerinin çalışılmasına karar verildi. (heybe, çuval, tuzluk, beşik).

Çalışmamıza konu olan unsurların ve örneklerin ana ve alt başlıklar halinde incelenerek ele alınması çalışmayı daha da önemli bir boyuta taşımıştır.

I.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmamız Aksaray Sultanhanı yöresinde bulunan on sekiz heybe, 4 çuval, 2 tuzluk, 1 beşik olmak üzere yirmi beş adet örnekle sınırlıdır. Katalog kısmı, tez konumuzun en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Seçilen örnekler Sultanhanı ve çevresinden elde edilmiştir.

İncelenen örnekler arasında sayıca en fazla grubu heybeler teşkil etmektedir. Dolayısıyla katalog bölümümüzde ilk incelenen grubu heybe örnekleri oluşturmaktadır.

İkinci sırada ise, 4 adet çuval örneği, üçüncü sırada, 2 adet tuzluk örneği ve en son olarak da 1 adet beşik örneği yer almaktadır. İncelenen örneklerin her biri bizzat ölçülmüş olup, oldukça kapsamlı bir değerlendirmeyle incelenmiştir.

Örnekler kendi bünyelerinde ve diğer dokuma türleriyle mukayese edilmiş olup, benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Şimdiki durumları hakkında bilgi verilmiştir (kullanılıp kullanılmama).

Araştırmamız altı bölümden oluşmaktadır:

I. Bölüm (Giriş)'de; araştırmanın amacı ve önemi, kapsamı, yöntemi, konu ile ilgili yayın ve araştırmalar yer almaktadır.

II. Bölüm'de; dokuma ve düz dokuma yaygının tanımı, dokuma ve düz yaygının tarihsel süreç içerisinde gelişimi, dönemsel kaynakları, Türk el dokumacılığında yanış (motif), boya-boyarmadde, boyarmaddelerin Türkiye'deki gelişimi, bitkisel boyarmaddeler, mordanlar gibi bilgilere yer verilmiştir.

III. Bölüm'de; Sultanhanı'nın tarihçe, coğrafi konum, nüfus, ekonomik bilgilerinin yanı sıra, dokumanın ham madde, teknik, yapım aşamaları, çeşitleri, kullanım alanları gibi bilgilerin elde edildiği Sultansaray kurumundan bahsedilmektedir.

IV. Bölüm Katalog; bu bölüm toplam yirmi beş adet düz dokuma yaygı örneklerinden oluşmaktadır. Bunlar on sekiz heybe, 4 çuval, 2 tuzluk ve 1 beşiktir. Katalog bölümünün oluşturulmasında dikkate alınan unsur örneklerin sayısıdır. Sayıca en fazla örnekten, en aza doğru gidilmiştir. İlk olarak on sekiz heybe örneği ile başlanılmış, arkasından 4 çuval, 2 tuzluk ve son olarak da 1 beşik örneği ile bitirilmiştir.

Katalog bölümünün genel düzeni ise şu şekildedir: Öncelikle katalog no, fotoğraf no, çizim no, üretim tarihi, boyutları, malzemesi, teknik, renkler, bulunduğu yer, tanım ve değerlendirme ana başlıkları yazılıp, bu başlıkların açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu açıklamalardan tanım başlığında öncelikle dokumaların genel düzeni hakkında bilgiler verilip daha sonra dokumalarda kullanılan motifler ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Değerlendirme başlığında ise; bu dokumaların kendine has özellikleri, farklılıkları, katalogda yer alan diğer örneklerle benzer ve ayrılan yönleri incelenmiştir.

Bu bilgilerin ardından katalogda incelenen örneklerin fotoğraf ve çizimlerine yer verilmiştir. Öncelikle dokumanın genel görüntüsü konulmuş, hemen alt tarafında ise fotoğrafın genel çizimine (yüzey şeması) yer verilmiştir. Bu genel çizimin alt kısmında ise çizimler detaylı olarak ayrı ayrı parçalar halinde gösterilmiş ve hangi motif olduğu yazılmıştır. Katalogda yer alan bu çizimlerin her biri bana aittir. Fotoğraflar ise Sultanhanı ve çevresinden bizzat tarafımdan çekilmiştir.

V. Bölüm Değerlendirme ve Sonuç; bu bölümde öncelikle katalogda yer alan örnekler teknik, renk, malzeme ve motif açısından ele alınmıştır. Diğer yörelerle ve dönemlerle olan benzerlikler incelenmiştir.

İlk olarak heybeler, ardından çuval, tuzluk ve beşik örnekleri değerlendirilmiştir. Daha sonra bu tez çalışma konusunu seçmemdeki amaç, neleri hedeflediğim, nasıl araştırma düzeni oluşturduğum, elde ettiğim bulgular, araştırma sonundaki kazanımlar, yörenin dokumadaki durumu gibi konularla sonuç oluşturulmuştur.

VI. Bibliyografya; araştırmalarım ve çalışmalarım esnasında halı, kilim, dokuma, tekstil gibi konuları içeren ana kaynaklar ve bunların yanında internet ortamından faydalandığım güncel kaynakları ihtiva etmektedir. Fotoğrafların elde edildiği kaynaklar da bu kısımda ifade edilmiştir.

EK kısmında metin içerisinde geçen dokuma terminolojisi kısa bilgilerle ifade edilmiştir.

I.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, Aksaray Sultanhanı yöresinde bulunan düz dokuma örnekleri seçilmiştir.

Örnekler aşağıdaki gözlem formuna göre incelenmiştir:

GÖZLEM FORMU

Katalog No :
Fotoğraf No :
Çizim No :
Üretim Tarihi :
Boyutları :
Malzemesi :
Teknik :
Renkler :
Bulunduğu Yer :
Tanım :
Değerlendirme :

I.4. Konu İle İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmamızda pek çok kaynak eserden yararlanılmıştır. Bibliyografya kısmı incelendiğinde bu durum daha net anlaşılacaktır. Ancak bunlar arasında öncelikle dokuma ve düz dokuma ile ilgili genel bilgiler ve örnekleri hakkında başlıca kaynak eserler aşağıda yer almaktadır.

Bekir Deniz'in *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, İzmir 2000 kitabında Türk halı ve dokuma konusuna hizmet etmiş kişiler Anadolu'daki Türk halı ve düz dokuma yaygılarının tarihi ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Prof. Dr. Bekir Deniz bu kitabında Anadolu'nun çeşitli yerleşim birimlerinde ve müzelerinde bulunan düz dokumaları tanıtmış, ayrıca bu dokumaların teknik özelliklerini de ayrıntılı bir şekilde belirtmiştir.

Türk Cumhuriyetleri'ndeki dokuma örnekleri ile yöre ve saray dokuma örnekleri fotoğraf ile belgelenmiştir. Dokumacılıkta kullanılan terimlerin yerel adlandırılmalarının yanı sıra, motif, kompozisyon ve renk gibi belirleyici özellikler bir arada değerlendirilmiştir.

Düz dokuma yaygınının tanımında, kaynaklarda dokumak kelimesinin nasıl geçtiği gibi konularda Bekir Deniz'in bu kaynağından yararlanılmıştır.

Belkıs Acar'ın *Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları*, İstanbul 1982 adlı kitabı dokuma konusunda oldukça kapsamlı, anlaşılır ve detaylı bir kaynaktır. Ayrıca, anlatımların görsel olarak ifade edilmesi, gayet başarılı bir kaynak olduğunu otaya koymaktadır.

Belkıs Acar'ın bu kitabında düz dokumaların tarihi ile ilgili bilgiler oldukça güzel bir şekilde ifade edilmiştir. Kullanılan motifler ve desenler, sembolizm ve dokuma tezgâhının hazırlanışı hakkında bilgi verildikten sonra düz dokuma yaygı teknikleri üzerinde detaylı olarak durulmuş ayrıca konu analitik bir bakış açısı ile ele alınmıştır.

Kilim, zili ve sumak dokuma teknikleri alt başlıklara ayrılarak teknik anlamda detaylı bir şekilde çözümlenmiştir.

Yapılan bu çözümler çizimler ile açıklanmaya çalışılmış ve fotoğraflar ile desteklenmiştir. Ayrıca dokumacılıkta kullanılan terimleri bir sözlük şeklinde sunmuştur. Dokuma ve düz yaygının tarihsel süreç içerisinde gelişimi, dokuma teknikleri gibi konularda Belkıs Acar'ın bu kitabından faydalanılmıştır.

İsmail Öztürk'ün *Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama*, İzmir Ağustos, 1999 isimli kitabında öncelikle boya ve boyarmadde konuları ile başlanılmış, bunların tarihi, tarihçesi, Dünya ve Türkiye'deki gelişiminden bahsedilmiştir. Daha sonra boyarmaddeler; doğal, hayvansal, bitkisel, madensel ve yapay boyarmaddeler olarak alt başlıklara ayrılıp incelenmiştir.

Ardından bitkisel boyarmaddeler, özellikleri, toplama dönemleri, renk veren bölümleri ve kullanıma hazırlığı detaylı olarak değerlendirilmiştir. Mordanlamanın tanımı ve genel bilgisi verildikten sonra, boyamaya hazırlık aşamalarına geçilmiştir.

Hazırlık aşamasında araçlar ve boyama öncesi işlemlerden bahsedilip, boyama işlemine geçilmiş, boya bitkileri ile boyama reçeteleri ile sınırlandırılmıştır. Boyarmaddelerin Türkiye'deki gelişiminde İsmail Öztürk'ün bu kaynağından tezimizde kullanılmıştır.

Aysen Soysaldı'nın *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri (Kilim, Cicim, Zili- Sumak Vb.)*, Ankara 2009 kitabında dokuma ile ilgili genel bilgiler ve tanımlar yapıldıktan sonra yünün hazırlanması ve iplik yapımında kullanılan araçlardan bahsedilmiştir.

Bu araçlar; hallaç ilahat, yün tarağı, kirman, iğ, çırık, gülcan gibi ana başlıklara ayrılmıştır. Ardından dokuma tezgâhları ve çözgü hazırlama işlemlerine geçilmiştir. Bu bölümde de; ıstar ve culhalık dokuma tezgâhlarından bahsedilip, çözgü hazırlamaya geçilip, çözgü hesaplamaları ve çözgü hazırlama yöntemleri olarak 2 başlık halinde incelenmiştir.

Dokumadaki işlem aşamalarındaki fotoğraf kaynaklarında (yünlerin asılarak kurutulması, yünlerin durulanması ve suyun süzdürülmesi, yün tarağında liflerin taranması), dokuma yaparken kullanılan yardımcı araçlarda, Aysen Soysaldı'nın bu kaynağı, tez çalışmamıza yardımcı olmuştur.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, sıralanan kaynaklar tez çalışmamızın ilgili yerlerinde kullanılmıştır. Ancak Sultanhanı yöresi düz dokumaları ile ilgili yeterli çalışma olmadığı için, bizim yaptığımız tez çalışması bu alandaki boşluğu doldurmaktadır.

BÖLÜM II

II. DOKUMA VE DÜZ DOKUMA YAYGI

II.1. Tanımı

İki veya daha çok iplik grubunun çeşitli şekillerde birbiri arasından, altından ve üstünden geçirilerek meydana getirilmesine dokuma denir. Dokumanın en basit şekli “bez” veya “bez ayağı” dokumadır. Bu dokuma, yatay iplerin (atkı) dikey ipler (çözü) arasından, alttan ve üstten geçirilmesiyle meydana getirilir. Bu tür örneklerde desen bazen atkılarla, bazen de çözülerle elde edilir. Bunlara da atkı ve çözü yüzü dokuma adı verilir¹.

Kaynaklar, bugünkü dokumak sözünün “eski Türkçedeki “tokımak” şeklinde söylendiğini, bunun da tokmak kelimesinden geldiğini” belirtmektedirler.

Düğümlü halı dışında kalan, enine ve dikey iki veya daha çok iplik grubunun birbiri arasından değişik şekillerde geçerek meydana getirdikleri dokuma yaygı türüne ise düz dokuma yaygı denilmektedir².

II.1.1. Dokuma ve Düz Yaygının Tarihsel Süreç İçerisinde Gelişimi

Dokumacılık her zaman insanların ilgisini çekmiş en eski mesleklerdendir. Her ülkede dokumacılık ve bununla ilgili meslek vardır. Her ülke kendi yaşantısına, coğrafyasına uygun dokuma örnekleri geliştirmiş, onları gelenekselleştirmiştir. Öte yandan dokumacılık, çok çeşitli örnekleri ve kullanım alanları ile insanları toplumsal olaylar kadar etkilemektedir³.

¹ Mustafa Yıldırım, “Konya Alâeddin Camii’nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2012, S. 31, s.298; s.297; Harun Ürer, *Emirdağ Yöresi Düz Dokuma Yaygıları* Ege Ün. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1997, s.1.

² Bekir Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, İstanbul 1982, s.6.

³ Belkıs Acar, *Kilim, Cicim, Zili Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları*, İstanbul 1982, s.7.

Dokumacılık için ilk örnekler ve malzemeler doğadan seçilip kullanılmıştır⁴.

Dokumacılığın tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Çatalhöyük'teki arkeolojik kazılarda bulunan bez parçaları dokumacılığın tarihinin ne kadar eskilere dayandığının bir kanıtıdır.

Yünün kullanılması ile bugün bilinen anlamda gerçek dokumanın elde edilmesi sağlanmış, ilkel tezgâhların icadı ile insanlar kumaşlar dokuyup, dokudukları bu kumaşlardan da kendilerine elbise dikmeye başlamışlardır⁵.

Eski yazılı belgelerden, bazı boy ve oymakların çadırlarının renk, biçim, hatta arazi üzerindeki konumlarına göre tanıdıklarından bahsedilmektedir. Fakat kendilerini kolayca belirtecek, başkalarından ayırabilecek en önemli vasıta yer yaygısı, çadır kapısı, çuval, heybe, at örtüsü gibi dokuma yaygı türleri idi.

Nereye giderlerse gitsinler, bazı gruplar belirli dokuma tekniklerini değiştirmemişlerdir. Bu nedenle, dokuma tekniği türleri de bazı durumları aydınlatmakta bize yardımcı olabilirler.

Anadolu'nun çeşitli yerlerine dağılmış olan boy ve oymakların en önemli sanat ürünleri sayılan dokumalarında bazen o kadar büyük farklılıklar vardır ki, birbirinden 10-20 km. uzaklıktaki yerleşmelerde bunu görebiliriz. Bu değişiklikler çok şaşırtıcı olmaktadır⁶.

Altay Dağı eteklerinde Asya ortasından başlayan uzun ve yaygın Türkmen göçü, geniş bir coğrafyada çok geniş kültürel temaslarla Anadolu'da devam ettiği için; iki bin beş yüz yıllık geleneksel düz ve düğümlü dokuma kültürümüzün bünyesinde Doğu Türkistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Dağıstan veya Anadolu Türkmen dokumaları büyük geleneksel gruplarının, ve bu tarihsel iskan sürecine göre

⁴Aydın Uğurlu, "El Dokumalarında Sanatsal Gelişim Süreci", *TC. S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri*, 17-18 Mayıs 2000 Konya, s.13-15.

⁵Birsen Çileroğu, Figen Kelleci, Ayşegül Yıldız, "Şile Bezi Dokumalarının Giyim Alanındaki Yeri ve 21.yy. İçin Şile Bezi Giysi Tasarımları", *T.C. S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri*, 17-18 Mayıs Konya 2000, s.204.

⁶Belkıs Acar, *age.*, s. 9-20.

bunların altında mahalli olarak farklı alt dokuma gruplarının oluşmuş bulunması oldukça doğaldır.

Düğümlü halı dışında kalan kilim, cicim, zili, sumak, vs. gibi tüm düz dokuma yaygıları, genel olarak Türkiye’de dokumasını bilmeyen halk arasında ve dış ülkelerde, çoğunlukla “kilim” olarak yanlış bir şekilde adlandırılmaktadır⁷.

Geçmişten günümüze özellikle 20. yy.dan bu yana Türk halı ve düz dokuma yaygılarına ilişkin yapılan tacirler, gezginler, tarihçiler, sanat tarihçileri, sanatçılar, tasarımcılar, sosyal antropologlar, halkbilimciler, sosyologlar, ekonomistler, eğitimciler, ziraatçılar gibi farklı alanlarda çalışanlarca yapıldığı görülür.

Tarihsel gelişim süreci içerisinde düz dokumalar incelendiğinde, el emeğine dayalı olarak üretimin sürdüğü görülür.

⁷Belkıs Acar, *age.*, s.7-20.

II.1.2. Düz Dokumaların Dönemsel Kaynakları

Orta Asya düz dokumaları kaynaklara göre, Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde kilim ve keçe sanatı hakkında bilgilerinin bulunduğunu, ev ve çadırlarını keçe ve düz dokumalarla (kilim, cicim, zili, sumak), süslediğini yine kaynaklardan öğrenmekteyiz.

XIII. yüzyılda, Suriye, İran, Irak, Anadolu gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılan Büyük Selçukluların mimarî alanda çok büyük eserler vermelerine rağmen halı ve düz dokumaları ne yazık ki günümüze kadar ulaşamamıştır.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi düz dokumaları Türklerin Anadolu'ya geldiklerinde Orta Asya'daki dokuma geleneğine dayanan engin bir dokuma kültürleri vardı.

Ancak, bilinen mevcut dokumalar genellikle halı tekniktir. Aynı dönemde halı dokuyanların düz dokuma yapmadığını düşünmek zordur.

Beylikler Dönemi düz dokumaları kendi içinde bir grup meydana getirir: Selçuklu Dönemi tarihinin iyi bilinmesine karşılık Beylikler Dönemi tarihi oldukça karmaşıktır. Aynı şekilde Beylikler Dönemi sanatı ve düz dokumaları da çok ayrıntı vermez.

Yine de düz dokumalar diğer el sanatı ürünlerine göre daha iyi durumdadır. Selçuklu İmparatorluğu'nun, politik açıdan, 1308 yılında yıkılmasından sonra ortaya çıkan Beylikler Döneminde de düz dokuma yaygılar dokunmaya devam etmiştir.

Fustat⁸ buluntuları arasında da örnekleri bulunan halılar, sonraki dönemlerde de kilim ve diğer düz dokuma yaygılara da işlenmiştir. Günümüzde hâlen, İç Anadolu Bölgesi'nde, Konya ve Aksaray yöresi ile, Batı Anadolu Bölgesi'nde Aydın ve Manisa civarında dokunmaya devam etmektedir.

⁸ Nil deltasının güneyinde bulunan Kahire, Mısır tarihinde daha önceki, başşehirlerin çoğu gibi aynı yerde kurulmuştur. Hz. Ömer zamanında Mısır'ı fetheden Amr b. Âs, eski Babilon civarında bölgedeki ilk İslâm şehri olan Fustat'ı kurdu. Şehirde Amr b.Âs Camii ve idare binası ile bunların etrafında Amr b. Âs'ın ordusundaki 15.500 asker için kabilelere ayrılmış semtler bulunuyordu. (Eymen Fuâd es Seyid, "Kahire", *TDVİA.*, C.24, 2001, s.173-175).

Beylikler Dönemi halılarının saf seccâde diye tanınan örnekleri, üzerinde yan yana duran insanların Camii de bir arada namaz kılmak üzere dokunmuştur. Bu nedenle de halı zemini, bir kişinin sığabileceği genişlikte, küçük mihraplara bölünmüştür.

Beylikler Döneminde başlayan saf seccâde dokuma geleneği, Osmanlılar Döneminde devam etmiştir.

Uşak halılarının XVI. yy. örnekleri ile Gördes halılarının XVII. yy. örneklerinde, Kırşehir halılarının XVIII. XIX. yy. örnekleri arasında bu türden örnekler mevcuttur.

Osmanlı Dönemi düz dokumaları (kilim, cicim, zili, sumak), hakkında konuyu doğrudan ele alan fazla bilgi yoktur ve tamamına yakını katalog niteliğindedir. Osmanlı topraklarında yaşayan değişik boyların kendilerine özgü motifleri vardır. Dokudukları düz dokuma yaygılar da, onların verdikleri isimler veya boylara göre adlar almıştır.

*Avşar*⁹ dokumalarıyla Aydın civarında yaşayan Varsak ve Avşar dokumalar benzerlikler gösterir.

⁹ Avşarlar, XI. yy'dan itibaren İslâmi Dönem Türk tarihinde kesintisiz olarak önemli roller oynayan ve bu sayede adını günümüze kadar yaşatabilen tek boydur. Onlar İslam öncesi Türk- Oğuz tarihinde de güçlü ve etkin bir boy olarak kendini göstermektedir. Nitekim eski Oğuz rivayetlerinde hükümdar çıkararı 5 boydan biri olarak adı geçer. Avşarlar, sadece siyasi sahada değil aynı zamanda kültürel yönden de önemli izler bırakmış bir Türk boyudur (Adnan Menderes Kaya, *Avşar Türkmenleri*, Geçit Yayınları, Kayseri Mayıs 2004).

Düz dokumaların günümüze ulaşabilen örnekleri çok azdır. Bu türden kilim teknikli erken tarihli örneklerinden biri, İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nde bulunmuştur. XVI-XVII. yy. dan kalan bu kilim, “*ilikli kilim*” tekniğinde¹⁰ dokunmuştur.

Halkın dokuduğu gelenekli ilikli kilim tekniğine karşılık, sarayda daha çok “*iliksiz kilim*”¹¹ dokunmuştur ve motifleri de geleneği bulunan kilimlerdeki göre çok değişiktir.

Osmanlı döneminde, XVI. yy. başlarında, Göbekli Uşak halıları ortaya çıkıncaya kadar Anadolu'da şemse tipi göbekli halı ve göbekli düz dokuma (kilim) örneği yoktur.

II.2. Türk El Dokumacılığında Motif (Yanış)

Motif, bezeme ve süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen isimdir¹².

Üç kıtaya yayılan Türk milletinin geniş bir tarihi ve kültürünün yanında; kendine has, zengin sanat kollarında olduğu gibi dokumalarında da motif çeşidi oldukça fazladır.

Türk dokumalarında bazen geleneksel motif anlayışının dışında farklı motiflere de rastlanmaktadır¹³.

¹⁰ Çözümlerin arasına bir alttan ve bir üstten çözümleri örtecek şekilde yerleştirilen değişik renkteki atkılar, kendi motiflerinin sınırlarından geri dönerler. O motifin sınırından komşu motifin başka renkteki atkısı da aynı yerden birkaç sıra geri dönerken arada dikey bir çizgi meydana geliyorsa, 2 desen arasında dikey bir ilik meydana gelir. Çünkü yan yana meydana gelen çözgü çiftleri, 2 desenin sınırında 2 atkı tarafından sarılarak geri çekilmişlerdir. Dikey sınırlarında basamaklı halinde 1cm i geçmeyen ufak iliklerin meydana gelmesi sağlanarak boydan boya yırtıkların oluşması önlenmiş olur (T.C. MEB El Sanatları Teknolojisi, *Sarız Kilimi Dokuma*, Ankara 2011, s.6).

¹¹ İliklerin meydana gelmesini önlemek için, dikey çizgilerden kaçınılarak, çoğunlukla çapraz ve enine çizgilerden oluşan desenler dokunur. Ancak, çok mecbur kaldıkça birkaç yerde ilikler görülebilir. Aslında bu ayrı bir dokuma tekniği olmayıp dokuma tekniği olanakları zorlanmadan, belirli desen elemanları dışına çıkmada elde edilen kompozisyonlara bir örnek olmaktadır. Konya- Karapınar, Manisa, Aydın, Denizli çevresinde bu desenlere çok rastlanılmaktadır (Belkıs Acar, *age.*, s.48).

¹² Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.166.

¹³ Ahmet Aytaç, *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*, Konya 1999, s.31.

Bu tür motiflerin çıkış noktası genellikle şu şekildedir: Dokuma tekniğinin getirdiği zorunluluktan dolayı yapılan desenler. Bunlara örnek olarak, çözümlerin 3 üstünden 1 altından atkı (desen) ipliklerinin takılmasıyla oluşturulan zili dokumasındaki desenler verilebilir¹⁴.

Sekizgen, köşeli, yıldız gibi motifler dokumadaki geometrik zorlama olmadan ortaya çıkıp, oradan halılara geçmiş olabilirler fakat halılardan da düz dokuma yaygılarına başka motifler geçmiş olmalıdır. Osmanlı çini ve kumaşlarından bazı motifler özellikle kilimlerde kullanılmıştır¹⁵.

II.3. Boya- Boyarmadde

II.3.1. Tanım

Cisimlerin renklendirilmesi “*boyamak*” kelimesiyle ifade edilir. Cisimlerin yüzeyinin ya dış tesirlerden korunması ya da güzel bir görünüm sağlaması için renkli hale getirilmesinde kullanılan maddelere “*boya*” denir¹⁶.

Cisimlerin (kumaş, elyaf vb.), kendilerini renkli hale getirmede uygulanan maddelere ise “*boyarmadde*” denir. Ancak her renk veren veya renkli olan madde boyarmadde değildir¹⁷.

II.3.2. Boyarmaddelerin Türkiye’deki Gelişimi

1882’den itibaren, ülkemize giren suni boyalardan önce kullanılan doğal boyalar arasında bitki boyaları önemli yer tutar.

¹⁴ Ahmet Aytaç, *age.*, s.31.

¹⁵ Belkıs Acar, *age.*, s.25.

¹⁶ İnci Başer, Yusuf İnanıcı, *Boyarmadde Kimyası*, Marmara Ün. Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Eğitim Bölümü, Ocak İstanbul 1990, s.7

¹⁷ İnci Başer, Yusuf İnanıcı, *age.*, s.7.

Tarihin çok eski dönemlerinde başlayan “*Doğal Boyamacılık*”, 19. yüzyılda, yapay boyarmaddelerin keşfine kadar önemini koruyarak gelmiştir. Altamira ile Lascaux’daki¹⁸ mağara resimlerinde doğal boyalar kullanılmıştır¹⁹.

Kök boya boyacılık tarihinde Türk kırmızısı, Edirne kırmızısı, Alizari, Lizari adlarıyla da tanınmaktadır²⁰.

1700’lü yıllarda doğudan batıya giden önemli ticaret yolları Anadolu’dan geçtiği için çok önemli bir ihracat merkezi olan İzmir şehrinde kök boya toplam ihracatın sadece % 1.6’sını oluşturmaktaydı.

II.3.3. Bitkisel Boyarmaddeler

Dokumacılıkta çok sayıda boya bitkileri kullanılmaktadır. Bunların isimleri aşağıda sıralanmıştır. Sıralanan bu boya bitkilerinden kök boya, katalog örneklerimiz arasında karşımıza çıkmıştır.

Yirmi bir numaralı 1930 yılına ait çuval örneği ile, yirmi iki numaralı 1920 yılına tarihlenen çuval örneklerinde kök boya kullanılmıştır.

Asma Yaprağı (Folia Vitis Vinifera)

Cehri (Rhamnus Petiolaris)

Çivit Otu (Isatis tintorial)

Safra

Sütleğen (Euphorbia sp.)

Aspir (Carthamus tinctorius L.)

Ayı Üzüümü (Vaccinium myrtillus)

¹⁸ Üst Paleolitik Dönem (40-10.000)’de resim alanında mağara resimleri Altamira (İspanya) Lascaux (Fransa) mağaralarında geyik, bizon, fil gibi hayvan resimlerini stilize ve natüralist olarak yapmışlardır (Haşim Karpuz, *İslam Öncesi Türk Sanatı Ders Notları*, Konya 2007, s.7).

¹⁹ İsmail Öztürk, *Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama*, İzmir 1999, s.10-11.

²⁰ İsmail Öztürk, *age.*, s.13-14.

- Ceviz (*Juglans regia*)
- Çakal Eriği (*Prunus spinosa*)
- Havaciva (*Alkanna tinctoria tausch*)
- Hayıt (*Vitex agnus castus L.*)
- Kartal Eğreltisi (*Pteridium agulanium*)
- Katır Tırnağı (*Genista tinctoria*)
- Kırmızı Soğan (*Allium cepa*)
- Kök Boya (*Rubia tinctorium*)
- Mazı Meşesi (*Quercus infercus*)
- Muhabbet Çiçeği (*Reseda Luteola*)²¹.
- Murt (*Myrtus Communis*)
- Palamut Meşesi (*Quercus Macrolepis*)
- Papatya (*Anthemis Tinctoria*)
- Sığır Kuyruğu (*Verbascum sp.*)
- Şerbetçi Boyası (*Phytolacca americana*)
- Yabani Labada (*Rumex Patientia*)²².

II.3.4. Mordanlar

Mordanlar, boyarmaddelerin bağlanmasını sağlamak veya boya etkisini güçlendirmek için kullanılan maddelerdir²³.

²¹ Recep Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, Ankara 2007, s. 23-102.

²² Recep Karadağ, *age.*, s.24-102.

Anadolu’da şap, göz taşı, saçıkıbrıs ve tanenin eskiden beri mordan olarak kullanıldığı bilinmektedir²⁴.

Mordanlamada Kullanılan Maddeler

Resim: 1. Şap * (H. Çuhadar 2014)

Resim: 2. Göz taşı (Megep 2007: s.4)

Resim: 3. Saçıkıbrıs

Resim: 4. Dikromatlar, (Çeşitli kromatlar)

(Megep 2007: s.5)

²³ Meryem Bakraç, Fatma Akdan, “Kırmızı Toz Biber ve Domates Suyundan Çeşitli Mordan Yöntemleri İle Yün Boyama ve Haslık Değerlerinin Karşılaştırılması”, *Tübitak- Bidep Kimya Lisans Öğrencileri Araştırma Projesi Eğitimi Çalıştayı*, 29 Haziran-8 Temmuz, Malatya 2012, s.5.

²⁴ A. Dolunay, *Çukurova Koşullarında Muhabbet Çiçeği (Reseda luteola L.)’nin Kültürü, Verim ve Boyarmadde Potansiyeli Üzerine Araştırmalar*, Çukurova Ün. Fen Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi, Adana 2002, s.16-17.

Resim: 5. Krem tartar

Resim: 6. Sodyum sülfat

(Megep 2007: s.6)

Resim: 7. Potasyum bikroamat (Megep 2007: s.7)

BÖLÜM III

III. ARAŞTIRMA BULGULARI

III.1. Sultanhanı

III.1.1. Tarihçe

Bölgeye ait yerleşim izleri M.Ö. 7000’li yıllara kadar uzanmaktadır. Arkeolojik kazılardan elde edilen bilgiler, Neolitik çağdan (8000-5500) günümüze kadar kesintisiz iskân sahası olduğunu göstermektedir. M.Ö. 713 yılından itibaren bölgenin Asur hâkimiyetinde olduğu görülmektedir. Sonra ise bölgenin Friglerin hâkimiyetine girdiği, M.Ö. 595 yılından itibaren Lidya, Medler, M.Ö. 547 yılında ise Perslerin bölgede hâkim sürdüğü görülmektedir²⁵.

M.S. 17-395 yılları arasında Roma İmparatorluğuna bağlı kalmış; 395 yılında Roma İmparatorluğu’nun doğu ve batı olma üzere ikiye ayrılması üzerine şehir Doğu Roma (Bizans) hudutları içerisinde kalmıştır²⁶.

Resim: 8. Sultanhanı kasabası genel görünüm (www.sultanhani.bel.tr)

²⁵ Nevzat Topal, *Anadolu Selçuklular Devrinde Aksaray Şehri*, Ankara 2009, s.37-38.

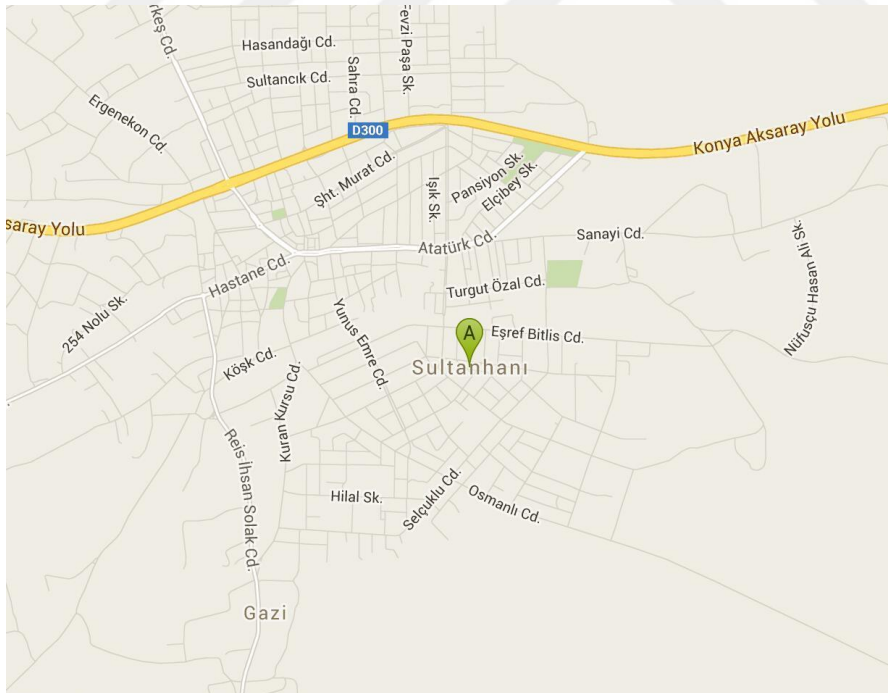
²⁶ Nevzat Topal, *age.*, s.38; Muhammet Görür, *Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Aksaray Şehri*, Hacettepe Ün. Sos. Bil. Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991, s.29-31.

VII. asrın ortalarından itibaren Arap akınlarına maruz kaldığı görülmektedir. Şehrin Araplar tarafından tahrip edildiği bilinmektedir. 965 yılına kadar devam eden akınlar neticesinde bölgenin sürekli olarak Arap-Bizans kuvvetleri arasında el değiştirdiği bilinmektedir. 1072-1080 tarihleri arasında Selçuklu hâkimiyetine girdiği görülmektedir²⁷.

Selçukluların 1318 tarihinde tamamen yıkılmasından sonra şehrin Eretnalıların kontrolüne geçtiği görülür. 1397 tarihinde ise Yıldırım Bayezid döneminde Osmanlıların eline geçtiği görülür²⁸.

III.1.2. Coğrafi Konum

Sultanhanı, Konya'ya 100 km. Aksaray'a 45 km. uzaklıktadır. Orta iklimler kuşağında olup, soğuk yarı kara iklim tipine sahiptir. Yazlar kurak geçmektedir. Kar yağışları kasım ayında başlamakta ve nisan ayında sona ermektedir²⁹.

Harita: 1. Sultanhanı coğrafi konumunu gösteren bir harita (www.arasikackm.com)

²⁷ Nevzat Topal, *age.*, s.38-39-40.

²⁸ Nevzat Topal, *age.*, s.50.

²⁹ Anonim, *Aksaray Belediyesi 2016 Yılı Performans Programı*, Aksaray 2016, s.10.

İklime bağılı olarak; bitki örtüsü ilkbaharda yeşeren çayırlar, gelincik, papatya vs. otlarla, yaprakları dikensi bir görünüme sahip, yarı kurakçıl bitkilerdir.

Yazlar sıcak ve kurak iklim yapısı hakîm olduğundan ilkbaharda yeşeren otlar, sonbaharda kurur ve arazi bozkır yapısını alır³⁰.

III.1.3. Nüfus

Aksaray iline bağılı bir belde olan Sultanhanı, yaklaşık 12. 000 civarındaki nüfusuyla Aksaray'daki dört ilçenin nüfusundan daha çok nüfusa sahiptir.

Ortaköy'den sonra en büyük ve en çok seçmeni olan bir beldedir. Belde de 3500 kadar öğrencinin eğitim-öğretime devam etmesinin yanında, 450 civarında da Çinli yaşamaktadır³¹. Bunda Sultanhanın ana yol üzerinde bulunması etkilidir.

III.1.4. Ekonomi

Sultanhanı kasabasının ekonomisi hayvancılık ve tarıma dayanıyordu. Başta buğday, patates, arpa, fasülye gibi ürünler yetiştiriliyordu.

Geçim kaynağındaki hayvancılık nedeniyle yörede dokuma ile uğraşılmış ve köklü bir dokuma geleneğine sahip olunmuştur. Her aileden en az bir kişi kasabada dokuma ile uğraşiyor diyebiliriz³².

³⁰ Anonim, *Aksaray Belediyesi 2016 Yılı Performans Programı*, Aksaray 2016, s.10.

³¹ <http://www.youblisher.com/p/1041221-Sultanhani-Belediyesi>.

³² Ayşe Çuhadar, 10.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

III.2. Sultanhanı Yöresi Düz Dokuma Yaygıları ve Özellikleri

III.2.1. Hammadde

III.2.1.1. Yün

Aksaray Sultanhanı yöresinin dokumalarında kullanılan hammaddenin temelini yün oluşturmaktadır. Çünkü, coğrafyanın kuru olmasından dolayı yöre halkının temel geçim kaynağı hayvancılıktır.

Resim: 9. Yün elyaf demeti *
(H. Çuhadar 2014)

Resim: 10. Koyun üzerindeki liflerin kıvrım görüntüsü (Anonim, El Sanatları Teknolojisi Yün Elyafının Hammadde Kontrolleri 3, Ankara 2011, s.4)

Tez çalışmamızda yer alan örneklerimizin hammaddesinde de yün esas malzeme olarak karşımıza çıkmıştır (atkı ve çözümlerinde). (1,2,4,5,6,7,9,on,on iki,on üç, numaralı heybelerde, on dokuz, yirmi, yirmi bir numaralı çuval örneklerinde, yirmi üç, yirmi dört numaralı tuzluk örneklerinde ve yirmi beş numaralı beşik örneğinde olduğu gibi).

Resim: 11. Katalog 1. Heybe örneği atkı ve çözümlü yün (Murat Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 12. Katalog 5. Heybe örneği
atkı çözgü yün

Resim: 13. (Katalog 23. Tuzluk örneği
atkı çözgü yün

(Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 14. Katalog 25. Beşik örneği
atkı çözgü yün (Celal Solak/
Sultanhanı)

Resim: 15. Katalog 19. Çuval örneği
atkı çözgü yün
(Fatih Solak / Sultanhanı)

Yün Türkler tarafından ilk çağlardan beri kullanılan ve hayvancılıkla geçindiklerinden, kolayca elde edilen bir malzemeydi³³. Sultanhanı yöresinde de yün, halkın kendi beslediği koyunlardan elde edilip, evlerde üretiliyordu. Koyunu olmayanlar ise ya yün satın alıyor, ya da hazır fabrika ipliği kullanıyordu.

Yün yapısı nedeniyle boyayı iyi emer ve diğer dokuma malzemelerine göre güneş ışınlarına karşı daha dayanıklıdır.

³³ Bekir Deniz, *age.*, s.60.

III.2.1.2. Pamuk

Yün esas hammaddesi dışında, çalışmamızda yer alan Sultanhanı yöresi düz dokumalarında bulunan katalog örnekleri arasında pamuk da karşımıza çıkmıştır. 3 numaralı ve 8 numaralı heybe örneklerinin çözgüsünde pamuk kullanılmıştır.

Resim: 16. Katalog 3. Heybe örneği çözgü pamuk (Hüseyin Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 17. Katalog 8. Heybe örneği çözgü pamuk (Mustafa Solak / Sultanhanı)

III.2.1.3. İpek

İpek, pahalı ve zor bulunan bir dokuma malzemesidir. Sultanhanı yöresinde de ipeğin hammadde temini yapılmıyordu. Temin etmek için ise satın alınıyordu. (Bursa, İstanbul gibi şehirlerden)³⁴.

Sultanhanı yöresinde incelediğimiz katalog örnekleri arasında, ipek maddesini sadece on bir numaralı heybe örneğinin atkı ve çözgüzünde görmekteyiz.

Resim: 18. Katalog 11. Heybe örneği atkı ve çözgü ipek
(Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

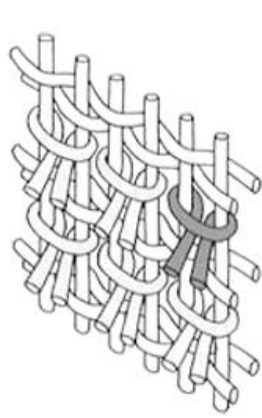
III.2.2. Teknik

Sultanhanı yöresi düz dokumalarını çalıştığımız tez konusunda incelenen örneklerde; halı, kilim, cicim, zili ve sumak teknikleri kullanılmıştır. Bu tekniklerden sumak, kilim ve cicim tekniklerinin ağırlıklı olduğu görülmüştür.

³⁴ Fatih Solak, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

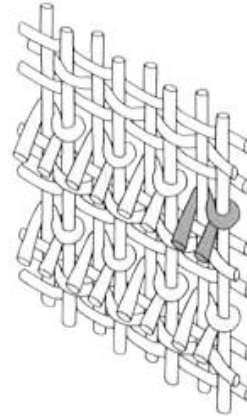
III.2.2.1. Halı

Dokuma ya da genel olarak çeşitli düğüm teknikleri kullanılarak yapılan bir yaygıdır. Çözü iskeletinin her teline yün, ipek ipler değişik tekniklerle bağlanıp, üzerine atkı ipi atılmaktadır. Çoğu yünden dokunur. Kısa ve sık tüylüdür. Kirkitle sıkıştırılır.

Resim: 19. Türk düğümü

(Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu Arşivi / Sultanhanı)

Resim: 20. İran düğümü

Tez çalışmamızda yer alan katalog örnekleri arasında sadece on numaralı heybemizde halı tekniği kullanılmıştır.

Resim: 21. Katalog 10. Halı tekniği ile dokunmuş heybe

(Mustafa Solak / Sultanhanı)

III.2.2.2. Düz Dokuma Yaygılar

III.2.2.2.1.Kilim

Bez ayağı tekniği ile yapılan ve atkılarının çözgüleri tamamen kapattığı “atkı yüzlü” bir dokuma çeşididir³⁵.

Resim: 22. Bez ayağı dokuma tekniği (Anonim 2012: s.7)

Atkılar belirli motif alanlarında gidip geri dönerken, en son çift çözgüyü dolanarak geri döndüklerinden, iki ayrı renkteki atkının karşılaştıkları dikey çizgilerde birer ilik meydana gelir. Böylece kilim-atkı yüzlü dokuma meydana gelmiş olur³⁶.

İncelediğimiz katalog örnekleri örneklerinden; 8, on bir, on üç numaralı heybelerde, yirmi numaralı çuval örneğinde, yirmi üç, yirmi dört numaralı tuzluk örneklerinde ve yirmi beş numaralı beşik örneğinde kilim tekniği kullanılmıştır.

³⁵ Mehmet Özkendirci, *Dokuma Desen Tasarımı Ders Notları-II*, S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı, Yayın No: 19, Konya 1995, s.11.

³⁶ Belkıs Acar, *age.*, s.45.

Resim: 23. Katalog 13. Kilim teknikli heybe örneği
(Hüseyin Şanlı/ Sultanhanı)

Resim: 24. Katalog 20. Kilim teknikli çuval örneği
(Ali Mutlu/ Sultanhanı)

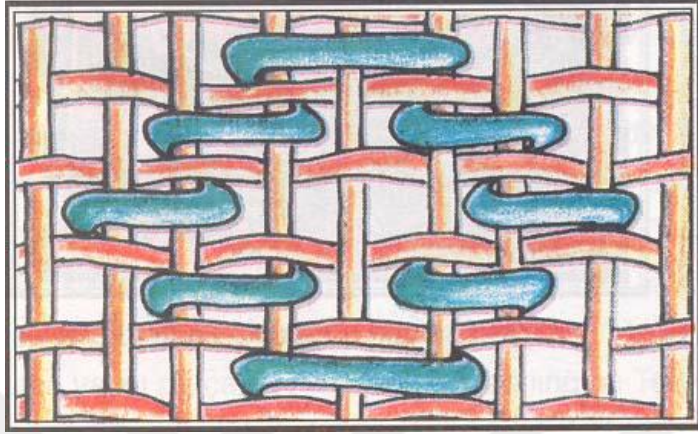
Resim: 25. Katalog 24. Kilim teknikli tuzluk
(Recep Şanlı / Sultanhanı)

Resim: 26. Katalog 25. Kilim teknikli beşik
(Celal Solak /Sultanhanı)

III.2.2.2.2. Cicim

Kilimlerdeki ve bez ayağı dokumalardaki atkı ve çözgü sisteminden ayrıca, renkli desen ipliklerinin kullanıldığı bir dokuma türüdür³⁷.

Resim: 27. Cicim dokuma (Megep 2006: s.4)

Bez ayağındaki atkı ve çözgüler aynı renk ve kalınlıkta olur³⁸. Cicim dokumalarda çoğunlukla çapraz ve dikey çizgiler kullanılır. Enine çizgilerle aynı dolgulu görünüş elde edilemeyeceğinden enine çizgilerden kaçınılır veya sumak şeklinde sarılarak enine çizgiler meydana getirilir³⁹.

Desen iplerinin iki çift çözgüden fazla atlama yapmaları, desen ipliklerinin aşınmalarını kolaylaştırır⁴⁰.

³⁷ Belkıs Acar, *age.*, s.55.

³⁸ Mehmet Özkendirci, *age.*, s.10.

³⁹ Belkıs Acar, *age.*, s.55.

⁴⁰ Mehmet Özkendirci, *age.*, s.10.

Değerlendirdiğimiz katalog örnekleri arasında 1,4,9, on yedi numaralı heybeler ve yirmi bir numaralı çuval örneği cicim tekniğinde dokunmuştur.

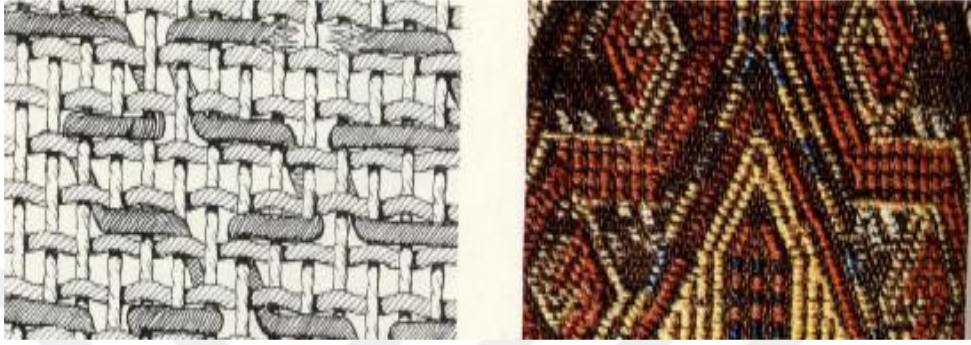
Resim: 28. Katalog 9. Cicim teknikli heybe (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 29. Katalog 21. Cicim teknikli çuval (Murat Mutlu/ Sultanhanı)

III.2.2.2.3. Zili (Sili)

Dokuma tekniği olarak el dokumalarından farklılık gösteren bir düz dokuma tekniğidir. Zilinin desen çizimi de aynı şekilde diğer dokuma tekniklerinden farklılık gösterir⁴¹.

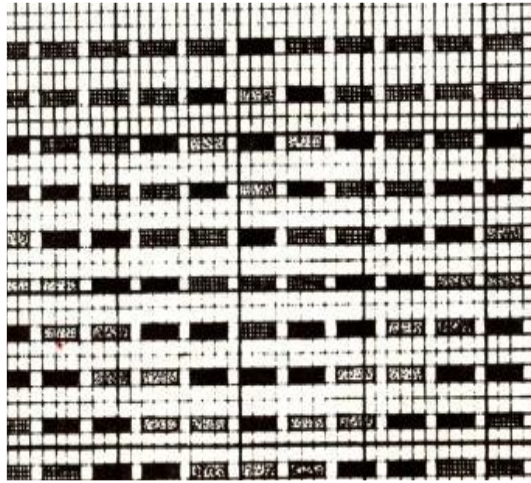
Resim: 30. Zili dokuma tekniği
(Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu / Sultanhanı)

İlk bakışta sık motifli cicimlere benzetilir. Her ne kadar zili dokumalarda da atkı ve çözgüden, ayrıca renkli desen iplikleri ön yüze atlamalar yapıyorsa da, cicim de bu iplikler desenlerin konturlarını meydana getirmek için yukarıya doğru sarılarak devam ederken, zililer de atlamalarla motiflerin içi doldurulur.

Zili dokuma türlerinde, daha çok enine ve boyuna çizgiler kolaylıkla dokunabilir. Zili dokumaların arka yüzeylerinde de cicimler de olduğu gibi sarkan iplikler görülür⁴².

⁴¹ Belkıs Acar, *age.*, s.61.

⁴² Belkıs Acar, *age.*, s.61.

Resim: 31. Kareli kağıda çizilmiş zili (sili) deseni
(Fatih Solak, Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu / Sultanhanı)

Tezimizde yer alan katalog örnekleri arasında 5 numaralı heybe ile on dokuz ve yirmi iki numaralı çuval örneğinde zili teknikli dokumayı görmekteyiz.

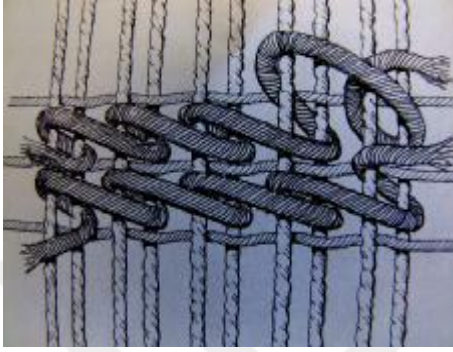
Resim: 32. Katalog 5. Zili teknikli heybe (Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 33. Katalog 22. Zili teknikli çuval (Ali Mutlu/ Sultanhanı)

III.2.2.2.4. Sumak

Cicim ve zililer de olduğu gibi, çözgü ve atkılar dışında ayrıca renkli desen iplikleri ile dokunmaktadır. Ayrı renkteki desen ipliklerinin çözgü çiftlerine devamlı olarak sarılması ile dokunur⁴³.

Resim: 34-35. Sumak dokuma (Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu / Sultanhanı)

Renkli desen iplikleri motiflerin içi doldurulduktan sonra, arkadan başka renkteki bir desene atlatılır veya üst sıraya geçerler. Dokuma çoğunlukla zili ve cicimler gibi yaygının tersinden dokunur⁴⁴.

Tez çalışmamız da incelenen katalogdaki düz dokuma yaygılardan 2,3,6,7, on iki, on dört, on beş, on altı, on sekiz numaralı heybeler sumak teknikli olarak dokumuştur.

⁴³ Belkıs Acar, *age.*, s.69.

⁴⁴ Belkıs Acar, *age.*, s.69.

Resim: 36. Katalog 2. Sumak teknikli heybe (Fatih Solak/ Sultanhanı)

Resim: 37. Katalog 7. Sumak teknikli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

III.2.3. Kullanılan Motifler ve Anlamları

Eli Belinde (Eli Böğründe): Üreme, çoğalma, doğurganlık, analık gibi anlamları ifade eder.

Resim: 38. Katalog 21. Eli Böğründe motifli çuval (Murat Mutlu / Sultanhanı)

Ejder: Güç, kuvvet, bereket, gizli şeyler ve hazinlerin bekçisi olarak bilinir. Ayrıca sonsuzluk, mutluluk gibi anlamları da vardır.

Resim: 39. Ejder motifi (Megep 2009: s. 6-7)

Geometrik motif: Eşkenar dörtgen katalog örneklerimizde karşımıza çıkmıştır.

Resim: 40. Katalog 21. Eşkenar dörtgen motifli çuval
(Murat Mutlu/ Sultanhanı)

Tarak: Evlilik ve doğumla ilgili bir motiftir. Evlenme isteğini yansıtır. Kıymetli eşyaları ve canı korumak içinde kullanılmaktadır.

Resim: 41. Katalog 8. Tarak motifli heybe (Mustafa Solak / Sultanhanı)

Göz: Kem gözlere karşı korunmak amacıyla dokunan, nazar önlemleri bir motiftir.

Resim: 42. Katalog 25. Göz motifli beşik (Celal Solak / Sultanhanı)

Bereket: Üreme (kadın- erkek ilişkisini), bolluk, çoğalma, sonsuz mutluluk gibi anlamları ifade etmek için dokunmuştur.

Resim: 43. Katalog 16. Bereket motifli heybe (Mustafa Solak/ Sultanhanı)

Pıtrak: Dikenli bir bitki olan pıtrak bolluk, bereket, çokluk ifadesi olup, nazara karşı da kullanılan bir motiftir.

Resim: 44. Katalog 18. Pıtrak motifli heybe (Hüseyin Şanlı/ Sultanhanı)

Saç bağı: Kullanılan takının adıdır. Evlenme isteğinin ifadesidir. Doğum ve çoğalmayı da belirtir.

Resim: 45. Katalog 18. Saç bağı motifli heybe
(Hüseyin Şanlı/ Sultanhanı)

Akrep: Zehrinde dolayı insanların korku ve endişelerini ifade etmektedir. Korunma amaçlı bir motiftir.

Resim: 46. Katalog 9. Akrep motifli heybe (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Muska: Kem gözlere karşı, kişiyi dış tehlikelerden korumaya yarayan, nazarı uzaklaştırıcı bir motiftir.

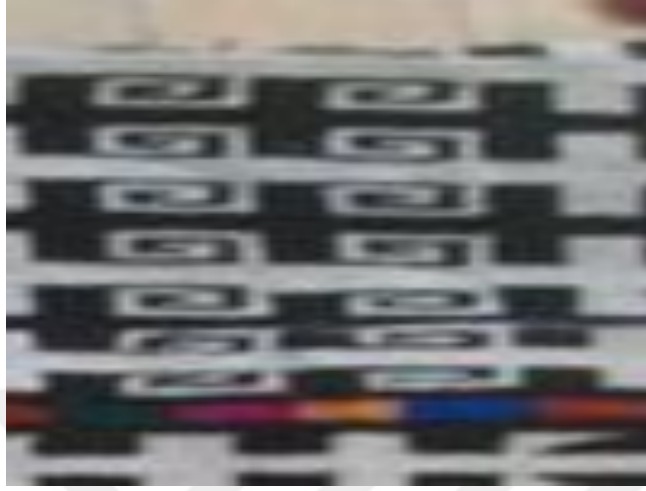
Resim: 47. Katalog 8. Muska motifli heybe (Mustafa Solak / Sultanhanı)

Suyolu: Bereket, yaşam, devamlılık gibi anlamları ifade eder.

Resim: 48. Katalog 4. Suyolu motifli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

Koçboynuzu: Güç, kuvvet, kahramanlık, erkeklik, kısmet ve uğur anlamlarını ifade eden bir motiftir.

Resim: 49. Katalog 8. Muska motifli heybe (Mustafa Solak / Sultanhanı)

Hayat ağacı: İlerleme, gelişme, yükselme, değişim, evren gibi anlamları ifade eder.

Resim: 50. Katalog 10. Hayat ağacı motifli heybe (Mustafa Solak / Sultanhanı)

Çengel: Nazar amaçlı olarak, kem (kötü) gözlere karşı kullanılan bir motiftir.

Resim: 51. Katalog 5. Çengel motifli heybe (Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

Yıldız: Kem gözlere karşı nazar amaçlı olarak kullanılmasının yanı sıra, mutluluk, sağlık gibi anlamları da ifade etmek için kullanılır.

Resim: 52. Katalog 23. Yıldız motifli tuzluk (Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

İm: Aşiret ve boyları temsil etmek amacıyla dokunan bir motiftir.

Resim: 53. Katalog 2. İm yanışlı heybe (Fatih Solak / Sultanhanı)

Kurbağacık: Canlılık, yaşama bağlılık gibi anlamları ifade eden bir motiftir⁴⁵.

Resim: 54. Katalog 4. Kurbağacık motifli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

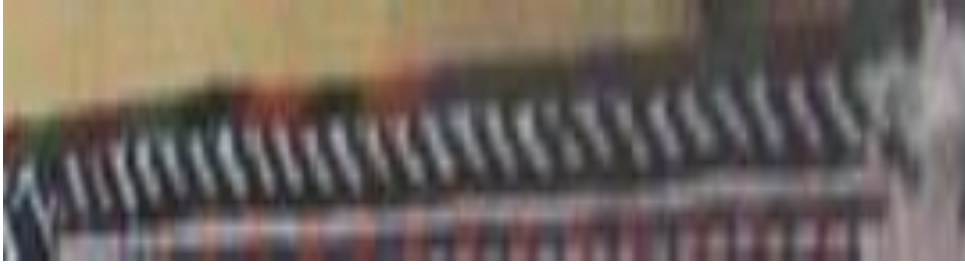
Yedi bela: Belaların defî, kem gözden kurtuluş için kullanılan bir motiftir⁴⁶.

Resim: 55. Katalog 4. Yedi bela motifli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

⁴⁵ Zuhâl Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

⁴⁶ Zuhâl Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

Resim: 56. Katalog 4. Tırnak motifli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

Garaf: Sonsuzluğu ifade etmek amacıyla dokunan bir motiftir⁴⁷.

Resim: 57. Katalog 6. Garaf motifli heybe (Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

⁴⁷ Zuhâl Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

İyilik (boncuklu): Nazara karşı kullanılan bir motiftir⁴⁸.

Resim: 58. Katalog 22. İyilik (boncuk) motifli çuval (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Canavar ağızı: Güç, kuvvet gibi anlamları belirten bir motiftir⁴⁹.

Resim: 59. Katalog 13. Canavar ağızı motifli heybe (Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

⁴⁸ Zuhale Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

⁴⁹ Zuhale Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

Kedi izi: Hayat, canlılık, devamlılık gibi anlamlar için kullanılan bir motiftir⁵⁰.

Resim: 60. Katalog 23. Kedi izi motifli tuzluk (Yüksel Mutlu/ Sultanhanı)

Resim: 61. Katalog 24. Eğer (kaşı) motifli tuzluk (Recep Şanlı / Sultanhanı)

Resim: 62. Katalog 14. Kervan motifli heybe (Ali Mutlu / Sultanhanı)

⁵⁰ Zuhâl Türkteş, 26.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

III.2.4. Yapım Aşamaları

Anadolu'da olduğu gibi Sultanhanı yöresi düz dokuma yaygılarında da malzeme; yün, pamuk, çok nadir de olsa ipekti. İlkbahar ve sonbahar aylarında yörede yün kırkımı yapılıyor, yün havalandırılıyordu.

Resim: 63. Kırkım zamanı gelmiş koyunlar

(A. Soysaldı, Düz Dokuma Teknikleri (Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.), Ankara 2009

Havalandırılan yünler kir ve tozları gidinceye kadar yıkanıyordu. Yıkama esnasında yünün keçeleşmemesine dikkat ediliyordu. Bunun içinde suyun tatlı ve kireçsiz olması gerekiyordu⁵¹.

Resim: 64. Yünün soğuk suda ıslatılıp, tokuçlanarak yıkanması (Anonim 2011: s.6)

⁵¹ Yüksel Mutlu, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Resim: 65. Yünlerin durulanması ve suyun süzdürülmesi (A. Soysaldı, Düz Dokuma Teknikleri (Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.), Ankara 2009

Yıkama esnasında yünler doğal renklerine göre ayrılıp kurutuluyordu.

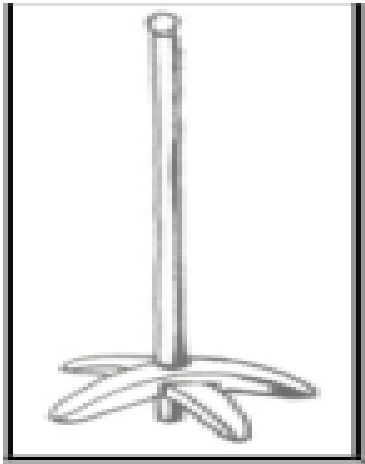
Resim: 66. Yünlerin asılarak kurutulması (A. Soysaldı, Düz Dokuma Teknikleri, Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.), Ankara 2009

Yün liflerinin kolay bir şekilde ayrılması için hallaç atma işlemi yapıp, yün tarağında taranırdı⁵².

Resim: 67. Yün tarağında liflerin taranması (A. Soysaldı, Düz Dokuma Teknikleri, (Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.), Ankara 2009

Daha sonra kirman, iğ veya ıkrık ile iplik haline getirilirdi. Kirman ve iğ; yün eğirmek ve tek bükülü iplik yapmak için kullanılan bir araçtır.

Resim: 68. Kirman ve iğ (Anonim 2010: s.15)

⁵² Yüksel Mutlu, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Çıkrık ise; t şeklinde ahşap bir iskelet üzerinde, iki çubuk arasındaki eksen etrafında dönen bir çark ve ucunda iplik sarmak için masura takılan iğ bulunan bir araçtır⁵³.

Resim: 70. Çıkrık (Anonim 2011: s. 8)

İpler dokunmadan önce boyanmaktaydı. Boyanacak ipler bitkisel boyalarla evlerde boyanıyordu. Boya veren bu bitkiler, ilkbahar ve yaz aylarında yaş iken toplanıyordu. Kökler genellikle ilkbahar ve sonbaharda toplanıyordu⁵⁴. Öğleden önce ve sonra bitkileri toplamak için en uygun zamandı.

Resim: 71. Boyanmış ip örneği* (Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

⁵³ Aysen Soysaldı, *Düz Dokuma Teknikleri (Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.)*, Ankara 2009, s.12-15.

⁵⁴ Gürbüz Uğur, *Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1988, s.11.

Toplanan bitkiler kurutulmaya alınıyordu, ancak kurutulurken genellikle gölge bir yer seçiliyordu. Kurutulan bitkiler daha sonra eziliyordu⁵⁵.

Resim: 72. Kurutulmuş boya bitki kökleri
(Megep 2007: s.50)

Resim: 73. Kurutulmuş bitkisel boyalar
(Megep 2007: s.50)

Ezilen bitkiler bütün halinde boya kazanına konularak kaynatılıyordu.

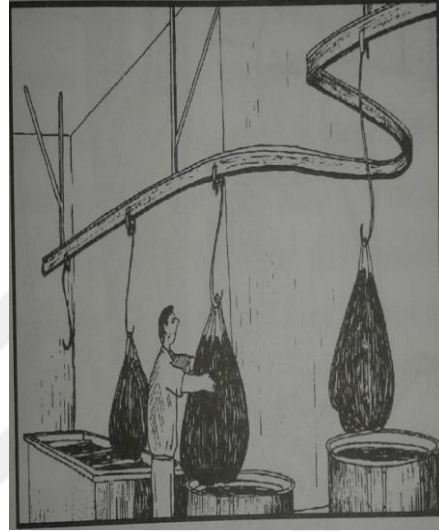
Resim: 74. İpleri boyamada kullanılan kazanlar *
(H. Çuhadar 2014 Sultansaray)

⁵⁵ Celal Solak, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Bu boyama işleminde tencere, tahta çubuk, tahta araçlar, termometre, hassas terazi, sıvı ölçü kapları, beherglas, aspiratör ve davlumbaz, değirmen, askılıklar gibi araç gereçler kullanılıyordu.

Resim: 75. Değirmen taşında boya öğütme
(Megep 2007: s.52)

Resim: 76. Askılıklar (İsmail Öztürk,
Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama,
İzmir 1999)

Bütün bu aşamalardan sonra tezgâhta dokuma işlemine geçiliyordu. Yörede kullanılan tezgâhlardan biri dik duvara dayalı şekilde kurulan ıstar tezgâhı idi⁵⁶.

⁵⁶ Yüksel Mutlu, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Istar tezgâh gücü, varan-gelen, yan tahtalar, top (alt ve üst levent), eğri çivi, alt çivisi, ince demir gibi kısımlardan oluşuyordu⁵⁷.

Resim: 77. Gücü
(Anonim 2011: s.9-10)

Resim: 78. Varan-gelen
(Anonim 2011: s.4-5)

Resim: 79. Alt levent
(Anonim 2011: s.15)

Resim: 80. Üst levent

⁵⁷ Hacer Buksur, *Saçıkara Yörüklerinde Yaşayan Dokumalar*, Mayıs, Isparta 2011, s.7.

Resim: 81. Yan tahtalar
(Anonim 2011: s.9-10)

Resim: 82. Çivi * (H. Çuhadar 2014
Sultansaray)

Yörede kullanılan bir diğer tezgâh ise yatay (yer) tezgâhı idi. Bu tezgâhta dört kazık üzerine silindir şeklinde iki adet sopa oyuklardan geçirilirdi. İpler bu silindir parçaların üzerine gerdirilmekteydi ⁵⁸.

Resim: 83. Yatay (Yer tezgâhı) (Anonim 2011: s.6)

⁵⁸ Ayşe Çuhadar, 22.08.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

Dokuma esnasındayken gücü sopası, kirkit, mekik gibi yardımcı araçlar da kullanılıyordu. Kirkit, atkılarını ve düğümleri sıkılaştırmaya, mekik ise atkının çözümler arasından kolay bir şekilde geçirilmesini sağlardı.

Resim: 84. Kirkit (Anonim 2012: s.36)

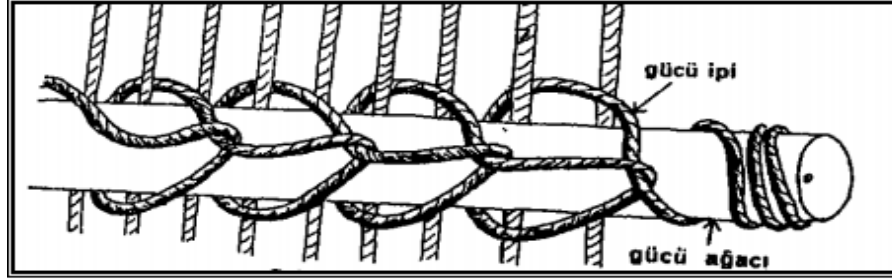

Resim: 85. Mekik (Anonim 2012: s.27-28)

Daha sonra çözümler hazırlama aşamasına geçiliyordu. Dokunacak olan malzemenin özelliğine göre, aynı gerginlikte ve birbirine paralel olacak şekilde, levendin üzerine sarılıyordu. Bu işleme çözümler hazırlama deniliyordu.

Bu işlemin ardından, çözümler tezgâha aktarılıyor ve dokumaya hazırlık basamağına geçiliyordu. Bu dokumaya hazırlık basamağında çözümler çubuklarına aktarılan çözümler, çubuk üzerine yerleştiriliyordu. Gerginlik ayarı yapıp, bütün çözümlerin gerginliklerinin aynı olup olmadığına dikkat ediliyordu.

Gerginlik ayarlandıktan sonra, varan-gelen ve gücü çubukları yerleştirilip artık gücü örgüsü yapılıyordu⁵⁹.

Resim: 86. Gücü örme (Anonim 2011: s.47)

Tezgâh hazırlandıktan sonra dokuma işlemine başlanabilirdi. Hem başta hem de sonda saçaklık kısmı bırakılıyordu. Dokumanın sökülmemesi amacıyla dokumanın başı demir tarak veya kirkitle sıkıştırılıyordu.

Resim: 87. Tarak (Celal Solak / Sultanhanı)

⁵⁹Ayşe Çuhadar, 25.07.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

Resim: 88. Dokuma aşaması (Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

Ağızlık değiştirmeye ihtiyaç duyulduğunda, gücü sopasının üst kısmına el yardımı ile bastırılıyordu. Bu işlem ile çözümlerin ön-arka, arka-ön durumları değiştiriliyordu⁶⁰.

III.2.5. Dokuma Çeşitleri

Sultanhanı yöresi düz dokuma yaygıları başlıklı tez çalışmamızda incelediğimiz dokuma örnekleri; on sekiz heybe, 4 çuval, 2 tuzluk ve 1 beşik örneğinden oluşmaktadır. Bu dokumalar Sultanhanı ve çevresinden seçilmiştir.

III.2.5.1. Heybe

Tez çalışmamızda en fazla örneğimizi heybeler oluşturmaktadır. (on sekiz adet) Binek hayvanının eğeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan içine çeşitli malzemeler koymaya yarayan halıdan ve ya kilim türlerinden dokunmuş iki gözlü torbaya heybe adı verilmektedir⁶¹.

⁶⁰ Ayşe Çuhadar, 25.07.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

⁶¹ TDK, *Türkçe Sözlük*, Ankara 1988, s.638.

Çalışma konumuzdaki katalog örneklerinde yer alan heybeleri incelersek; yapım tarihi olarak en eskiden en yeni tarihe kadar farklı yıllara ait örnekler vardır. On sekiz heybe örneği arasında, en eski tarihliler 3,9, on bir numaralı örnekler olup, 1930 yılına tarihlenmektedir.

Resim: 89. Katalog 3. 1930 yılına ait heybe örneği (Hüseyin Mutlu / Sultanhanı)

En yeni tarihli olarak ise 1995 yılına ait olan 2 ve 4 numaralı heybe örneklerini gösterebiliriz.

Resim: 90. Katalog 2. 1995 yılına ait heybe örneği (Fatih Solak / Sultanhanı)

Heybelerin ölçülerinde ise farklılıklar göze çarpmaktadır. 140×150 cm. 126×48 cm. 162×56 cm. 110×50 cm. 136×47 cm. 147×58 cm. gibi büyük boyutlu örnekler mevcutken, 34×100 cm. 35×51 cm. gibi küçük boyutlu örneklerde karşımıza çıkmıştır.

Resim: 91. Katalog 7. (162×56 cm. ölçülerinde heybe) (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 92. Katalog 6. (35×51 cm. ölçülerinde heybe) (Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

Katalogda yer alan heybelerin malzemelerinde genel olarak atkı ve çözüğü iplerinde yün kullanılmıştır.

Resim: 93. Katalog 14. Atkı ve çözüğü yün heybe örneği (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Ancak bazı örneklerin çözüğü iplerinde pamuk kullanıldığı da görülmüştür.

Resim: 94. Katalog 3. Çözüğünde pamuk kullanılan heybe örneği
(Hüseyin Mutlu / Sultanhanı)

Sadece tek bir katalog örneğinin (on bir numara) atkı ve çözüğünde ipek kullanılmıştır.

Resim: 95. Katalog 11. Atkı ve çözüğünde ipek kullanılan heybe örneği
(Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

İncelenen katalog örneklerindeki heybelerde halı, kilim, cicim, zili ve sumak teknikleri kullanılmıştır.

Renk olarak genellikle siyah, beyaz, pembe, yavruağzı, kiremit, mor, koyu yeşil, koyu mavi, kahverengi, turuncu, gri, bordo renkleri kullanılmıştır.

Motif olarak “*eli belinde*” (*eli böğründe*), “*turnak*”, “*koçboynuzu*”, “*çengel*”, “*pıtrak*”, “*baklava*”, “*suyolu*”, “*kurt izi*”, “*stilize edilmiş s*”, “*akrep*”, “*ok ucu*”, “*im*” (*avrat boşatan*), “*iyilik*” (*boncuklu*), “*muska*”, “*saç bağı*”, “*geometrik*”, “*bitkisel*” (*hayat ağacı*), “*stilize edilmiş hayvan kompozisyonu*”, “*bereket*” “*tarak*”, “*ev*”, “*göz*”, “*yengeç*” desenleri kullanılmıştır.

Resim: 96. Katalog 1. Pıtrak, avrat boşatan, çengel motifli heybe
(Murat Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 97. Katalog 8. Koçboynuzu, ok ucu, kurt izi, muska, tarak, saç bağı motifli heybe
(Mustafa Solak / Sultanhanı)

Resim: 98. Katalog 9. Akrep, suyolu motifli heybe (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 99. Katalog 10. Hayat ağacı motifli heybe (Mustafa Solak / Sultanhanı)

Resim: 100. Katalog 14. Hayvansal motif (deve kervanı), stilize edilmiş “s”, tarak, ev motifli heybe (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 101. Katalog 7. İyilik (boncuklu), im (avrat boşatan) motifli heybe (Ümit Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 102. Katalog 6. Geometrik, akrep, eli belinde, göz motifli heybe
(Hüseyin Şanlı / Sultanhanı)

III.2.5.2. Çuval

Tez çalışmamızda heybe düz dokuma çeşidinden sonra 4 adet çuval örneği yer almaktadır. Bu çuval örneklerinde biraz eskime görülmüştür. Kenevir, sentetik, pamuk gibi hammaddelerden elde edilen büyük torbaya çuval deniliyordu⁶².

Katalog örneklerindeki en erken tarihli çuval 1920, en yeni tarihli ise, 1990 yılına aittir.

Resim: 103. Katalog 22. 1920 yılına ait çuval
(Ali Mutlu / Sultanhanı)

⁶² Celal Solak, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Resim: 104. Katalog 20. 1990 yılına ait çoval (Ali Mutlu / Sultanhanı)

Çoval örnekleri ölçü olarak; 73×73 cm. 104×51 cm. 84×70 cm. 110×48 cm. dir.

Malzeme olarak atkı ve çözgülerinde yün iplik kullanılmıştır.

Resim: 105. Katalog 21. Atkı ve çözgüsünde yün iplik kullanılan çoval
(Murat Mutlu / Sultanhanı)

Renk olarak siyah, beyaz, bordo, turuncu, yeşil, mavi, gri, hardal kullanılmıştır.

Motif olarak “çengel”, “stilize edilmiş s”, “karga burun”, “eli belinde”, “ejder”, “akrep”, “geometrik”, “sığı sidiği” kullanılmıştır. Dört çuval örneğinden sadece yirmi numaralı çuval motifsiz olarak karşımıza çıkmıştır.

Resim: 106. Katalog 22. Akrep, ejder, geometrik, sığı sidiği motifli çuval
(Ali Mutlu / Sultanhanı)

Resim: 107. Katalog 20. Motifsiz çuval örneği (Ali Mutlu / Sultanhanı)

III.2.5.3. Tuzluk

İçerisinde tuz saklamak ve taşımak amacıyla dokunan tuzluk dokumalar, tezimizde 2 adet yer almaktadır.

Bunlardan en eski tarihlisi 1930 yılına aittir.

Resim: 108. Katalog 24. 1930 yılına ait tuzluk örneği
(Recep Şanlı / Sultanhanı)

Katalogda yer alan tuzluk örnekleri 55×38 cm. (yirmi üç numaralı tuzluk), 45×40 cm. (yirmi dört numaralı tuzluk) ölçülerindedir. Atkı ve çözgü iplerinde yün iplik kullanılmıştır.

2 tuzluk örneği de kilim tekniktir. “Yıldız”, “göz”, “kedi izi”, “eğer” (kaşı), “zikzak” katalogda yer alan tuzluklarda karşımıza çıkan motiflerdir.

Krem, siyah, yavruağzı, sarı, mavi, yosun yeşili, bordo, krem, açık kahverengi renkleri incelenen tuzluk dokumalarda hakîm olan renklerdir.

Resim: 109. Katalog 23. Bahsedilen renklerin hakîm olduğu tuzluk örneği
(Yüksel Mutlu / Sultanhanı)

III.2.5.4. Beşik

Bebek taşımaya ya da çeşitli eşyaları taşımaya yarayan, üstü açık, kutuya benzeyen bir dokuma türü olan beşik, kataloğumuzda sadece 1 adet yer almıştır. 1900 yılına ait olup, 116×53 cm. ölçülerindedir.

Malzeme olarak atkı ve çözümlerinde yün iplik kullanılmıştır. Beyaz, lacivert, mavi, sarı, koyu kahverengi, pembe renkleri kullanılmıştır. “Göz” ve “tarak” beşikte kullanılan motiflerdir.

Resim: 110. Katalog 25. Beşik örneği (Celal Solak / Sultanhanı)

III.2.6. Kullanım Alanları

Çalıştığımız düz dokuma yaygularından heybe, çuval, tuzluk ve beşiğin kullanım alanlarını ele alırsak; heybeler, içine çeşitli malzemeler koymak, yiyecek ve eşya gibi malzemeleri bir yerden bir yere taşımak için kullanılırdı. Heybenin her iki gözüne de eşya konularak rahatça taşınabiliyordu.

Bağ, bahçe, tarla gibi yerlere gidilirken heybenin gözlerine yiyecek doldurulabilirdi. Geçmişte tarlaya katır eşek gibi hayvanlarla çalışılmaya giderken, bu hayvanların sırtına heybe yerleştiriliyordu. Bu heybelerin bir gözüne ekmek, su gibi temel ihtiyaçlar koyulurken, diğer gözüne de çocuklar bindiriliyordu⁶³.

Yörede heybe kullanımı şimdi çoğunlukla süs amaçlı olarak karşımıza çıkmakla beraber, çeşitli malzemeleri taşımak için de kullanılmaktadır⁶⁴.

Çuvalın kullanım alanlarına bakarsak; içlerinde, buğday, un, çavdar, tahıl gibi bitki ve yiyecekleri saklamak ve taşımak için kullanılırdı. Yiyecek dışında elbiseleri saklamak ve taşımak için de çuval kullanılıyordu.

⁶³ Ayşe Çuhadar, 25.07.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

⁶⁴ Ayşe Çuhadar, 25.07.2016 tarihli görüşmenin notlarından.

Çuval ayrıca çeyiz geleneği olarak kullanılmaktaydı Yörede çuval kullanım alanı şimdilerde önceki kullanım alanından farklı olarak minder, yer sergisi olarak kullanılmaktadır⁶⁵.

Tuzluğun kullanım alanına bakarsak; içinde tuz saklamak ve taşımak için kullanılıyordu.

Ancak bunlar, insanların evde yemeğe koymak amacıyla kullandıkları tuz değil, hayvanlara yem olarak verilecek kaya tuzlarını taşımak için kullanılıyordu⁶⁶.

Tuzluk dokuma şimdi de yörede hayvanlara yem olarak kullanılmakla birlikte, bazı mutfaklarda dekorasyon amaçlı olarak da yer almaktadır.

Beşiğin kullanım alanına gelirse; bazen bebekler için, bazen de eşya taşımak için kullanılırdı. Beşik dokuma Sultanhanı yöresinde artık bebek taşımak için değil, süs amaçlı olarak bulunmaktadır⁶⁷.

III.3. Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu

Bünyesinde dokuma ürünleri hizmeti vermektedir. Dokuma malzemeleri üretimi, boya üretimi, iplik imali gibi dokumaya yönelik faaliyetler sunmaktadır.

Resim: 111. (H. Çuhadar 2014 Sultansaray Halı kilim Satış ve Tamir Kurumu)

⁶⁵ Yüksel Mutlu, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

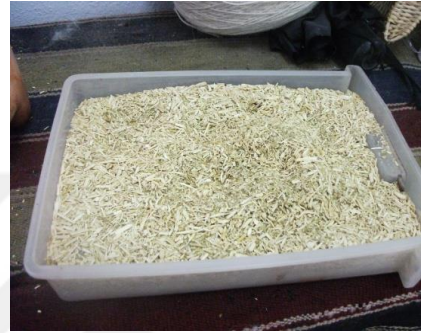
⁶⁶ El Taş, "Göçebe Hayatının Vazgeçilmezi: Tuzluk Dokuma Örnekleri", *Akdeniz Sanat Dergisi*, S.4/2, Antalya 2009, s.112.

⁶⁷ Yüksel Mutlu, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

Kurumun üretim katında boyama işlemleri için gerekli olan malzemeler (şap, cehri, ağaç kökü, ceviz tedriği, demir çinkonik, indigo vb.), boyayı kaynatmak için farklı boyutlarda demir kazanlar, büyük leğenler yer alırken, ip, tezgâh gibi malzemeler, yüzlerce dokuma ürünü de sergilenmektedir. Vatandaşlara desen desteği sağlamak amacıyla desen çizim atölyeleri de yine kurumun verdiği hizmetler arasındadır.

Resim: 112. Şap*

Resim: 113. Cehri*

Resim: 114. Ağaç kökü*

Resim: 115. Ceviz tedriği*

*Fotoğraflar Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu'nda tarafımdan bizzat çekilmiştir.

Resim: 116. Demir çinkonik*

Resim: 117. İndigo*

Resim: 118. İpler *

Resim: 119. Desen çizimi *

*Fotoğraflar Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu'nda tarafımdan bizzat çekilmiştir.

Resim: 120. Tamir işlemleri *

Resim: 121. (Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu 3. Kat).

*Fotoğraflar Sultansaray Halı Kilim Satış ve Tamir Kurumu'nda tarafımdan bizzat çekilmiştir.

Söz konusu kurum Almanya, İngiltere, ABD başta olmak üzere bir çok ülkeden gelen yıpranmış tarihi halıların onarımını da yapmaktadır.

Resim: 122. Dolmabahçe Sarayının deposundan çıkarılıp restorasyonu yapılmış tarihi halı
(Sultan Hanı Kervansarayı önu)

IV. KATALOG

Katalog No: 1

Fotoğraf No: 1

Çizim No: 1

Üretim Tarihi: 1950

Boyutları: 140×50 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Cicim

Renkler: Siyah, beyaz, sarı, turuncu, pembe, turkuaz, sarı, mavi, hardal sarısı, yeşil, koyu mavi, gri, bordo, yosun yeşili.

Bulunduğu Yer: Murat Mutlu

Tanım: İki göz ve bir yırtık parçadan oluşan ilk heybe örneğimizin iki gözünde motif işlenmiş olup, “yırtık” kısmı çizgili (*garafli, çubuklu*), olup bu yırtık kısımdan püskül sarkmaktadır. Heybenin garaf kısmında; bordo, siyah, gri, hardal sarısı, beyaz renkleri kullanılmış olup, iki tarafta kirli beyaz bir kuşak içerisine alınmıştır.

Heybenin etrafı renkli parçalı şeritlerle çevrili olup, bunların içerisinde turuncu, hardal sarısı, pembe, yosun yeşili renklerinde “*muska*” motifi yer almaktadır.

İki gözündeki motifler simetrik olarak düzenlenmiştir. Bu gözlerdeki düzenlemeyi inceleyecek olursak; en dış kuşak ve ikinci kuşak gri zemin üzerine beyaz ve bordo renkleri kullanılarak çerçeve içerisine alınmıştır.

Ancak bu çerçeve heybenin her yerini kaplamaz, bu çerçeve ve alanının küçük bir kısmı küçük şeritler halinde hardal ve beyaz renkleri kullanılarak heybenin kalan kısmını çerçevelemektedir. İkinci yan kuşağın içerisi turuncu, hardal, turkuaz, siyah, mor renkleri kullanılarak “*pıtrak*” motifiyle sıralanmıştır.

Diğer üçüncü küçük şeritlere ayrılan kısımda ise; ortada turuncu, mor, pembe, bordo, krem renkleriyle “*çengel*” motifi yer almakta olup, diğer ikinci şeritte ise, pembe, turkuaz, sarı, bordo, mor, gri renkleriyle “*çengel*” motifi kullanılmıştır.

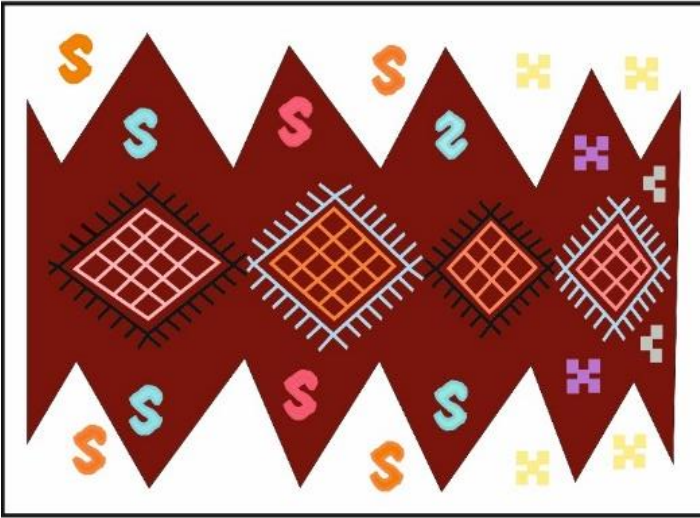
Ana zemin ise bordür kuşakları gibi gri zemin üzerinde yer almaktadır. Bu ana zemin beyaz zikzaklar ile oluşturulmuş olup, zikzakların dış kısmı turkuaz, sarı, hardal renkleriyle donatılmıştır.

Ana zeminin merkezi ise pembe, gri, turuncu, yavru ağzı, siyah ve beyaz renkleri kullanılarak “*pıtrak*” motifi oluşturulmuş olup, bu pıtrakların alt ve üst hizalamaya denk gelecek şekilde turuncu, turkuaz, pembe, mor renkleriyle “*çengel*” motifi kullanılmıştır.

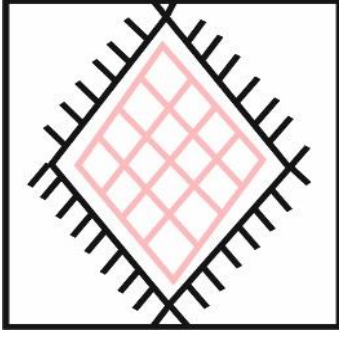
Değerlendirme: Bu ilk heybe örneğimiz yöre adıyla “*zikzak desenli*” olarak bilinmektedir. Heybede yer alan “*pıtrak*” desenleri diğer örneklerimizde de mevcuttur. On yedi ve on sekiz numaralı örneğimizde de benzer örnekler yer alır. Renklerde yer yer güneşten ağarma görülmüş olsa da heybe kullanılabilir durumdadır.

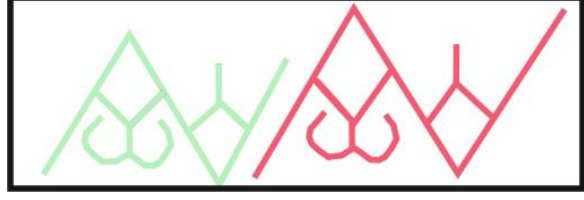
Fotoğraf 1 Murat Mutlu'ya ait heybe örneği

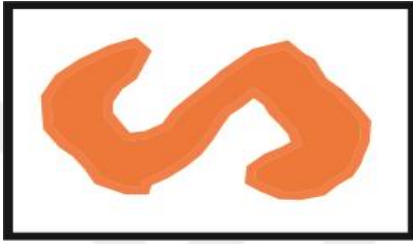
Çizim 1/ a Yüzey şeması

1/b Pıtrak motifi

1/c Avrat boşatan motifi

1/d Çengel motifi

Katalog No: 2

Fotoğraf No: 2

Çizim No: 2

Üretim Tarihi: 1995

Boyutları: 140×47 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Beyaz, siyah, koyu kahverengi, mor, koyu mavi, yeşil, yavru ağzı, pembe, kırmızı.

Bulunduğu Yer: Fatih Solak

Tanım: En kısmındaki kalınlığı bakımından dikkat çeken iki gözlü “*boncuklu*” (*çubuklu*) heybe örneğimiz, açılmış bir kitap kapağını andırmakta olup, çubuklu kısımda mor, yeşil, kahverengi renkleri kullanılmıştır. Sonsuz kaydırma ilkesine göre düzenlenmiş bir kompozisyona sahiptir. İlk bakışta gözü yoran görüntüsü ve simetri düzeneği bizleri karşılamaktadır.

Yırtık kısmı ise, siyah zemin üzerine mor, siyah, bordo renklerinden oluşur. Yırtık kısmının iki yan tarafında mor, bordo, beyaz renkleriyle ince, uzun ipler sarkıtılmıştır.

En dış kısmındaki en kısımdan başlayacak olursak; bu kısım siyah zemin üzerine iki ince şerite ayrılmış yeşil, beyaz, koyu mavi, kırmızı, pembe renkleriyle “*im*” yanışı dokunmuştur.

Heybenin bordür kuşağı yavru ağzı küçük “*baklavalara*” oluşturmuş ve dört tarafı çerçeve içine alınmıştır. Ana zemin iki eş parçaya ayrılmış olup siyah, kahverengi renkleri kullanılarak “*baklava*” deseni oluşturulmuştur. Bu baklavaların içleri, daha küçük iki tane siyah, kahverengi renkleri kullanılmasıyla küçük

baklavalara meydana getirilmiş, bu “*baklava*” motiflerinin etrafına beyaz renk ile çerçeve oluşturulmuştur.

En alt ve en üst kısımda yer alan baklavaların içi ise, ana zemindekilerden farklı olarak pembe, yeşil, mor, mavi renkleri de kullanılarak oluşturulmuştur.

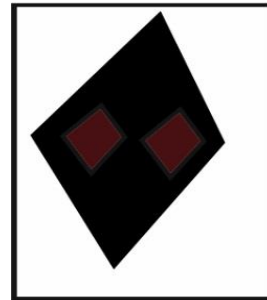
Değerlendirme: Sumak teknikli olarak dokunan heybe örneğimiz, “*baklava*” deseni ile oluşturulan geometrik görüntüsü 6 numaralı örnekle benzerlik gösterir. Renklerinde canlılık vardır. Kullanılabilecek durumdadır.

Fotoğraf 2 Fatih Solak’a ait heybe örneği

Çizim 2/ a Yüzey şeması

2/b Baklava motifi

Katalog No: 3

Fotoğraf No: 3

Çizim No: 3

Üretim Tarihi: 1930

Boyutları: 34×100 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: pamuk iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Beyaz, siyah, açık kahverengi, lacivert, koyu kahverengi, yosun yeşili, açık yeşil, kiremit, mor.

Bulunduğu Yer: Hüseyin Mutlu

Tanım: İlk bakışta gözü yoran, karmaşık kurgusu, simetri düzeneği ve en genişliği ile dikkat çekmektedir. Heybenin dış bordürünün boy kısmında “çengel” motifleri, beyaz zemin üzerine siyah ve turuncu renkleri kullanılarak dokunmuştur.

Bordürün en kısmında ise, yine beyaz zemin üzerine *stilize edilmiş* “S” ve “Z” motifleri siyah ve turuncu renkleri kullanılarak dokunmuş olup, bu uygulama heybenin iki gözünde de tekrar edilmiştir.

Ana zemindeki uygulamaya bakılırsa; zemin üç parçaya ayrılmış olup, her iki yüzeyde de simetri uygulamasına gidilmiştir. Zemindeki parçalara ayrılan köşe kısımlara ikişer tane “sekizgen” yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerden birisi beyaz, diğeri kiremit zemin üzerinedir ve içleri koyu kahverengi, kiremit “çengel” motifi ve simgesel olan mavi ve kiremit renkli bir motif ile kaplı olup, bunların içinde kaşılıklı bakan ikişer adet laciver renginde “yengeç” motifi yer almaktadır.

Sekizgenlerin dış yüzeyleri ise, açık kahverengi ve kiremit rengindeki “tarak” deseniyle çevrilidir. İki sekizgenin ortasında kalan boşluk kısmında karşılıklı birbirine bakan kiremit ve lacivert renkli “çengel” motifi yer almaktadır.

Bu parçaya ayrılan ana zeminin orta kısmında ise; “*sekizgen*”, turkuaz zemin üzerinde yer almakta olup, bu sekizgenin içi, yanlarda birbirine karşılıklı bakan, iki tane “*çengel*” motifiyle, alt ve üst kısmı ise, karşılıklı bakan iki adet simgesel motifle oluşturulmuş olup, bunun içerisine açık kahverengi, lacivert renklerinde “*yengeç*” deseni yerleştirilmiştir.

Ana zemindeki sekizgenin dış kısmında yer alan kısımlarda ise, lacivert ve mor renkleri kullanılarak, “*çengel*” deseni ve simgesel motif oluşturulmuş ve bu motifin içinde de “*yengeç*” deseni kullanılmıştır.

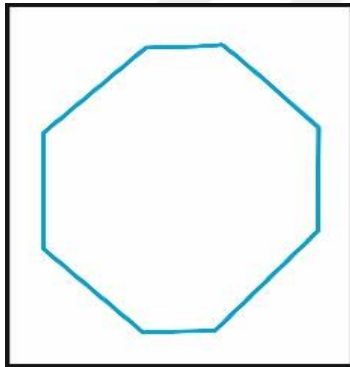
Değerlendirme: En eski tarihli heybe örneklerinden birisidir. İki örneğe nazaran daha eski tarihlidir. 2 numaralı örnek gibi, sumak tekniğinde işlenmiştir. İri motiflerin kullanılması açısından 5 ve on altı numaralı örnekle, renklerindeki canlılık ve koyuluk açısından 4 ve on altı numaralı örnekle benzerdir. Temizdir, kullanılabilir özelliklere sahiptir.

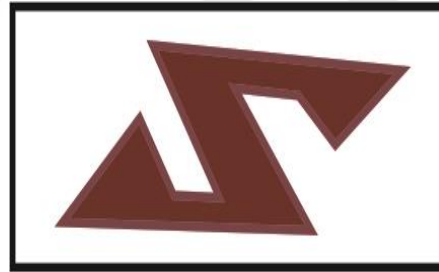
Fotoğraf 3 Hüseyin Mutlu'ya ait heybe örneği

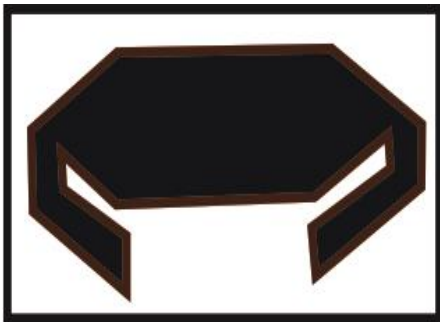
Çizim 3/ a Yüzey şeması

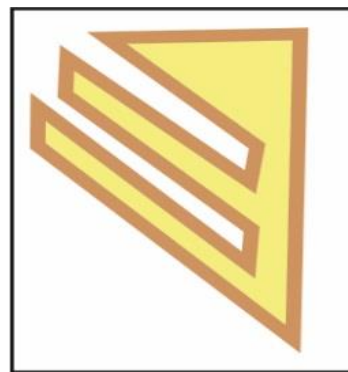
3/b Geometri motifi

3/c Çengel motifi

3/d Yengeç motifi

3/e Tarak motifi

Katalog No: 4

Fotoğraf No: 4

Çizim No: 4

Üretim Tarihi: 1995

Boyutları: 46×117 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözü: yün iplik

Teknik: Cicim

Renkler: Mor, koyu yeşil, bordo, koyu kırmızı, beyaz, siyah, koyu kahverengi.

Bulunduğu Yer: Ümit Mutlu

Tanım: Dikey bantlara ayrılmış, tam tekrar motifleri ile oluşturulmuş bir düzene sahiptir. Kalın bantlar içinde motif düzenlemeleri yapılmıştır. Heybenin en dış bordürünün dar kısımlarında beyaz zemin üzerine stilize edilmiş yeşil, bordo, mor renkli “*turnak*” deseni yer almaktadır.

Bordürün uzunlamasına olan geniş kısmı ise, beyaz zemin üzerine eğri çizgili siyah renkle oluşturulmuştur. İkinci bordürün uzun kısmında kırmızı zemin üzerine mavi ve beyaz renkleri kullanılarak “*boncuk*” motifi oluşturulmuştur.

Üçüncü bordür kuşağının dört bir tarafı ise, yeşil ve bordo zemin üzerine beyaz renkle “*su yolu*” oluşturulmuştur. Dördüncü bordür kuşağında ise, ikinci bordür kuşağı tekrar edilmiştir.

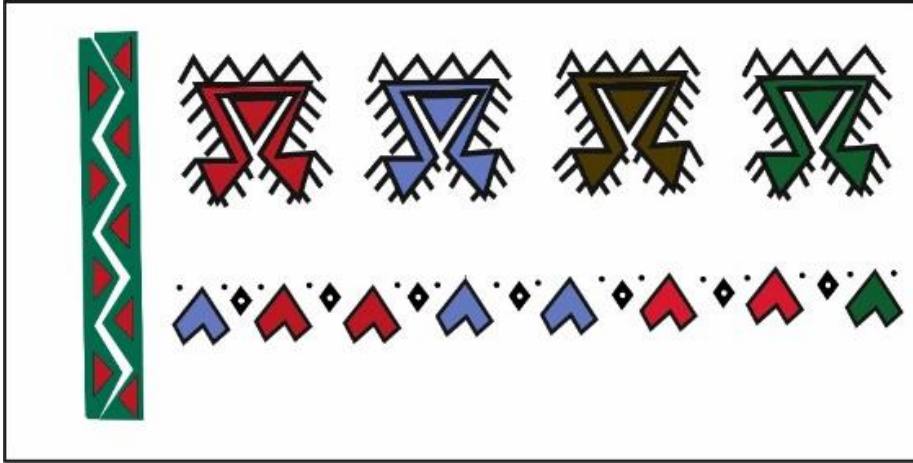
Bordür uygulamasından sonra ana zemine gelirse; yedi parçaya ayrılmıştır. Bu parçaların kontur çizgileri koyu kahverengi ile sınırlandırılmıştır. Parçalar beyaz zemin üzerindedir ve her bir parçada “*hayat ağacı*” motifi kahverengi, yeşil, mor, bordo renkleri kullanılmıştır ve dörder sıra halinde tekrar edilmiştir.

Heybenin yırtık kısmında ise, bordo ve yeşil renkleriyle uzun kısmına “zikzaklar” oluşturulmuş olup, beyaz zemin üzerine bordo, yeşil, mor renklerle kullanılarak “kurbağacık”, “çengel”, “yedi bela” yanışı kullanılmıştır.

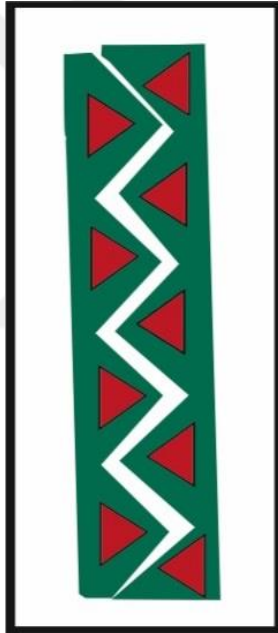
Değerlendirme: 2 numaralı örnekteki gibi, heybe örnekleri arasında güzel örneklerdendir. Kilim üzerine cicim teknikli olarak dokunmuştur. Yoğun, karmaşık görüntüsü ve çok sayıda parçalara ayrılmasıyla, 5, on altı, on beş numaralı örneklerle benzerdir.

Fotoğraf 4 Ümit Mutlu'ya ait heybe örneği

Çizim 4/ a Yüzey şeması

4/b Suyolu motifi

4/c Hayat ağacı motifi

Katalog No: 5

Fotoğraf No: 5

Çizim No: 5

Üretim Tarihi: 1940

Boyutları: 126×48 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözü: yün iplik

Teknik: Zili

Renkler: Koyu mavi, koyu yeşil, turuncu, siyah, beyaz, açık kahverengi kırmızı, mor, kiremit, hardal.

Bulunduğu Yer: Yüksel Mutlu

Tanım: Zengin “*eşkenar dörtgen*” uygulaması (*geometrik kompozisyon*) ve ince şerit düzeniyle oluşturulan bu örnek, zengin motif görüntüsüyle, hiç boşluk bırakılmadan simetri olarak oluşturulmuştur. Geometrik kompozisyonlarının dış çerçevelerinde açık kahverengi, yeşil, mavi kullanılmış olup, içlerinde de aynı renkler uygulanmıştır.

Heybenin dış bordüründe siyah zemin üzerine kiremit rengi kullanılarak “*zikzaklar*” oluşturulmuş olup, bu zikzaklarda siyah zemin üzerine açık kahverengi renkleriyle “*kurt izi*” motifi kullanılarak, heybenin dört tarafını çerçeve içerisine alınmıştır.

Ana zemin beş parçaya ayrılmış olup, bu parçaların içleri kiremit ve yeşil zemin üzerine beyaz, koyu yeşil, açık kahverengi, turuncu renklerinde “*göz*” motifi ile doldurulmuştur.

Bu dörtgenlerin içleri de kendi arasında küçük küçük dörtgenlere ayrılmış olup turuncu, mavi, kahverengi renkleri kullanılarak, etrafı ince şeritlerle sınırlandırılmıştır.

Ana zeminin merkezine büyük bir eşkenar dörtgen beyaz, kiremit, yeşil, mavi, hardal renkleri kullanılarak yerleştirilmiş, kahverengi renkli “kurt izi” motifiyle şekillendirilmiştir.

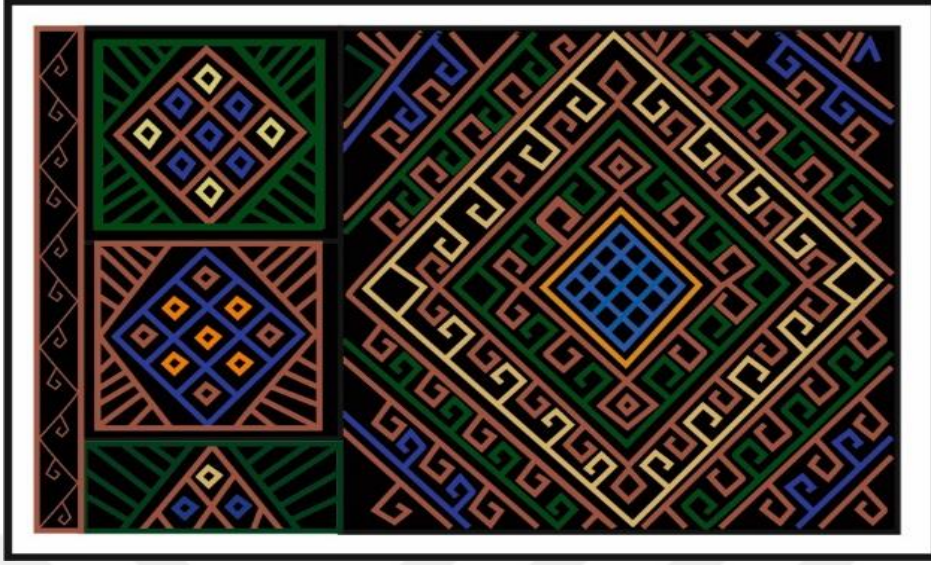
İki gözlü olan heybenin yırtık kısmında, turuncu ve mavi renkleriyle iki adet ince şerit siyah zemin üzerine yerleştirilmiştir.

Bu iki şeritin orta kısmında kalan boşluğun dört bir tarafına ise turuncu, kiremit, mavi, beyaz renkleriyle küçük “göz” yanırları dokunmuş olup, merkezine iki adet kiremit, mavi, yeşil renkleriyle eşkenar dörtgen yerleştirilmiştir.

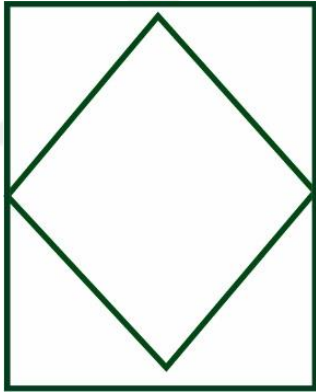
Değerlendirme: 1940 lı yıllara ait olan bu heybe örneğimiz 3 numaralı örnekteki gibi eski bir tarihe aittir. Geometrik desenleriyle on iki, on beş numaralı örnekle, koyu renklerin hakim olmasıyla 6, on, on iki numaralı örneklerle benzerdir. Kullanılabilir durumdadır.

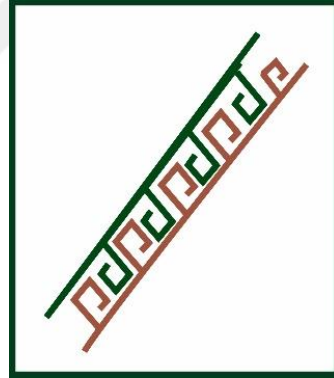
Fotoğraf 5 Yüksel Mutlu'ya ait heybe örneği

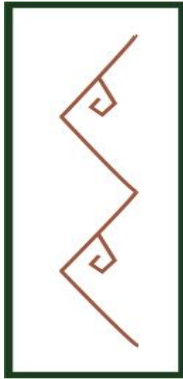
Çizim 5/ a Yüzey şeması

5/b Geometri motifi

5/c Kurt izi motifi

5/c Çengel motifi

Katalog No: 6

Fotoğraf No: 6

Çizim No: 6

Üretim Tarihi: 1970

Boyutları: 35×51 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Bordo, koyu yeşil, koyu mavi, siyah, sütlü kahve, açık kahverengi, koyu kahverengi, kiremit, beyaz.

Bulunduğu Yer: Hüseyin Şanlı

Tanım: Sonsuz kaydırmalı düzen ilkesi, zengin geometrik motifleriyle dikkat çeken bu örneğimizin iki gözünde de simetri uygulaması uygulanmış olup, yırtık kısmında “*garaf*” (*çubuk, çibık, çırpı*) uygulamasına gidilmiştir. Yırtık kısım desensiz bırakılmış olup, iki yan tarafı bordo, siyah, koyu yeşil ve mavi renkleriyle çok sayıda parça ile kuşatılmıştır. “*Garaf*” kısmında sütlü kahve ve koyu kahverengi renkleri kullanılmıştır.

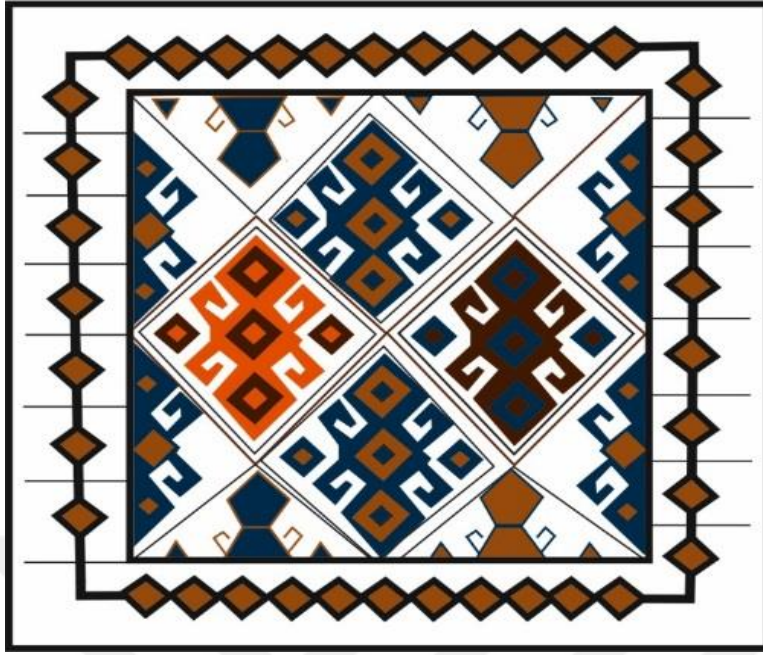
Heybenin aşağı ve yukarıdaki bordürü beyaz zemin üzerine koyu kahverengi ile küçük eşkenar dörtgen tarafındaki bordür kısmına ise, beyaz zemin üzerine siyah ve turuncu renkleriyle küçük “*eşkenar dörtgenler*” yerleştirilmiştir.

Ana zeminin her yeri beyaz ve açık kahverengi zemin üzerine kahverengi, mavi, bordo renkleriyle “*eşkenar dörtgen*” ile kaplanmış olup, bu dörtgenlerin içerisi turuncu, bordo, mavi ve koyu kahverengi renkleriyle “*akrep*” motifi ile doldurulmuştur.

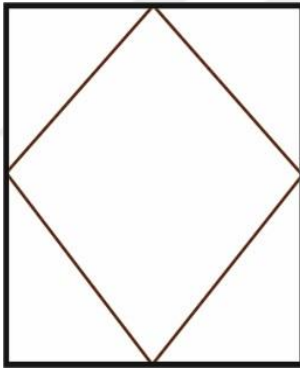
Değerlendirme: 4 numaralı örnekteki gibi kilim üzerine sumak tekniğinde dokunmuştur. Yoğun geometrik desenleri ile 5, on iki, on beş numaralı örneklerle benzerlik taşımaktadır.

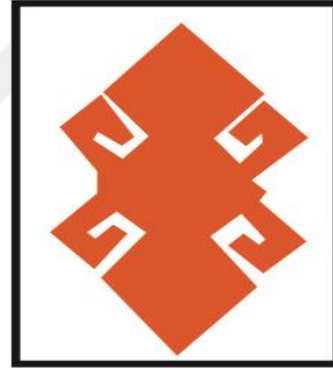
Fotoğraf 6 Hüseyin Şanlı'ya ait heybe örneği

Çizim 6/ a Yüzey şeması

6/b Geometri motifi

6/c Akrep motifi

6/c Eli Belinde (Eli Böğründe) motifi

Katalog No: 7

Fotoğraf No: 7

Çizim No: 7

Üretim Tarihi: 1960

Boyutları: 162×56 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Turuncu, koyu mavi, sarı, hardal, siyah, krem, yosun yeşili, beyaz.

Bulunduğu Yer: Ümit Mutlu

Tanım: Büyük ebatı, canlı renk kompozisyonu ve motif sadeliğiyle dikkat çeken örneğimiz oldukça göz alıcıdır. Turuncunun açık ve koyu tonları kullanılarak oluşturulan bu parçamızın bir bölümünde motif uygulamasına gidilmiştir.

Bu uygulamaya bakılırsa; dört parçaya ayrılan bordür benzeri bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu parçaların en alt ve en üst kısımlarında krem ve açık kahverengiyle “iyilik/ boncuklu” yanışı yer almakta diğer ortada kalan iki kuşakta ise turuncu, açık kahverengi, koyu yeşil, hardal, mavi renkleri kullanılarak “im/avrat boşatan” yanışı yer alır.

Heybenin yırtık kısmında yer alan uzun, ince şeritler ise, mavi ve turuncu renkte olup, püsküllerinde de aynı renkler tekrar edilmiştir. Sadece farklı olarak püskül kısmında sarı da kullanılmıştır.

Değerlendirme: Bu heybe örneğimiz 4, 6 numaralı örnekler gibi kilim üzerine sumak tekniğinde dokunmuştur. Genel görünüş itibariyle turuncu rengin hakim olması, ebat büyüklüğü açısından oldukça dikkat çeken parça sade görünümüyle on bir, on üç numaralı heybe örneklerine benzer. Renkler canlıdır.

Fotoğraf 7 Ümit Mutlu'ya ait heybe örneği

Çizim 7/ a Yüzey şeması

7/b İyilik (boncuklu) motifi

7/c İm (avrat boşatan) motifi

Katalog No: 8

Fotoğraf No: 8

Çizim No: 8

Üretim Tarihi: 1980

Boyutları: 117×50 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: pamuk iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Siyah, beyaz, turuncu, koyu yeşil, su yeşili, koyu mavi, koyu pembe, mor, turuncu, turkuaz, kırmızı, yavru ağzı.

Bulunduğu Yer: Mustafa Solak

Tanım: İlk bakışta gözü yormayan, sade bir görünüme sahip gibi gözükse de aslında bu örneğimiz detayda açığa çıkan bir parçadır. Siyah, beyaz renklerinin verdiği sadeliği, aralara yerleştirilen renkli ipler canlandırmaktadır (turuncu, koyu yeşil, su yeşili, koyu mavi, koyu pembe, mor, turuncu, turkuaz, kırmızı, yavru ağzı).

Enine üç parçaya ayrılan bu heybeyi değerlendirecek olursak; en üstteki birinci kuşağın bir kısmında siyah zemin üzerine koç boynuzu, diğer bir parçasında beyaz zemin üzerine siyah renğiyle “ok ucu”, “kurt izi”, “muska” motifleri kullanılmış olup, bu kuşağın sağında ve solunda siyah, beyaz iple örülmüş bir örgü ve uçlarında turuncu, mavi, mor, pembe, yeşil gibi canlı renklerle püskül oluşturulmuştur.

Birinci kuşağın bitim yeri ise hardal, pembe, yeşil, kırmızı, su yeşili renkleriyle bir şerit gibi sınırlandırılmıştır. İkinci kuşağa bakarsak; burada ilk başta beyaz zemin üzerine siyah renğinde “ok ucu”, daha sonra “muska”, “tarak” motifi yer alır. Yine bu kuşakta, ilk kuşakta olduğu gibi canlı renklerden oluşan iplerden sınır

belirlenmiştir (turuncu, koyu yeşil, su yeşili, koyu mavi, koyu pembe, mor, turuncu, turkuaz, kırmızı, yavru ağzı).

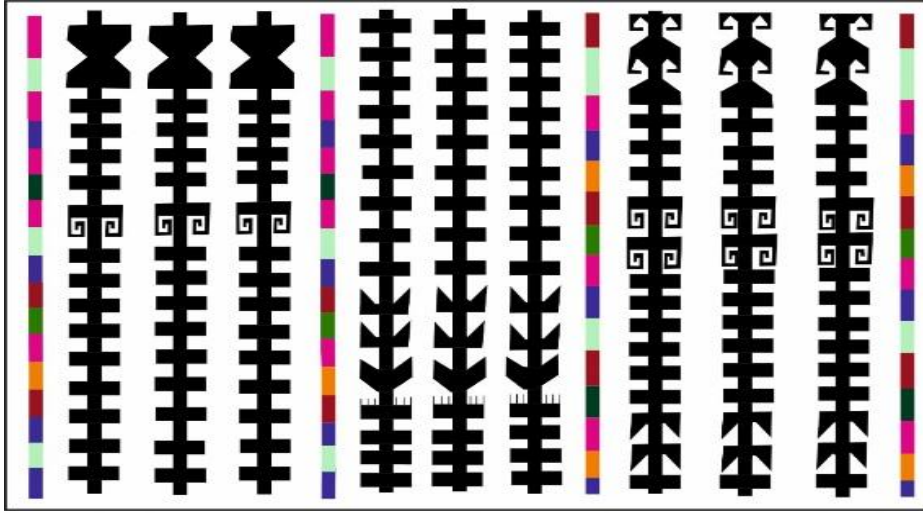
Son olarak üçüncü kuşağı değerlendirirsek; burada da “*muska*”, “*ok ucu*”, “*saç bağı*”, motifi yer almakta diğer ikinci kuşakta olduğu gibi renkli iplerle çerçeve oluşturulmuştur ve birinci kuşakta olduğu gibi püskül sarmaktadır (turuncu, pembe, yeşil ve mavi renklerinde).

Bu üç kuşağın ortası (yırtık dediğimiz kısım) kahverengi bir iple boydan başa ikiye ayrılmıştır. Bu yırtık kısımda da ilk kuşakta muska, ikinci kuşakta yine “*muska*”, üçüncü kuşakta ise “*ok ucu*” ve “*muska*” motifi yer almaktadır.

Değerlendirme: Bu heybe örneğimiz küçük “*kanat*” (*parça*) halinde yapıp, sonradan eklemelerle bir bütün haline getirilmiştir. Genel görünümündeki sadelik ve gözü yormayan özelliğiyle 7, on bir numarayla, ilk bakıştaki canlı görüntüsüyle 2 numarayla benzerliğini görebiliriz.

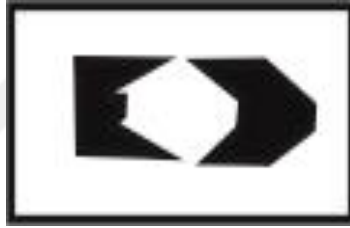
Fotoğraf 8 Mustafa Solak’a ait heybe örneği

Çizim 8/ a Yüzey şeması

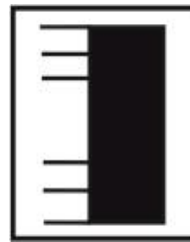
8/b Koç boynuzu motifi

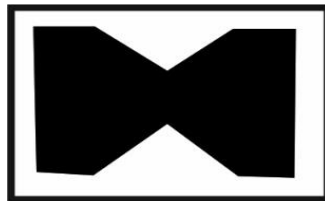
8/c Ok ucu motifi

8/d Muska motifi

8/e Tarak motifi

8/f Saç bağı motifi

Katalog No: 9

Fotoğraf No: 9

Çizim No: 9

Üretim Tarihi: 1930

Boyutları: 100×50 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Cicim

Renkler: Siyah, krem, turuncu, beyaz, siyah, pembe, gri, koyu kahverengi.

Bulunduğu Yer: Ali Mutlu

Tanım: Motiflrindeki sadelik açısından dikkat çeken bu örneğimizin iki gözünde simetri uygulanmış, yırtık kısmında ise “*garaf*” uygulamasına gidilmiştir. Garaf kısmında krem ve koyu kahverengi renkleri kullanılmıştır.

Heybenin dış bordürü krem zemin üzerine siyah, yavru ağzı, hardal renkleri kullanılarak dört tarafına çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçevenin içerisinde “*boncuk*” yanışı yer almaktadır. İkinci bordür kuşağı gri ve yavru ağzı renkleriyle heybenin dört bir tarafını “*su yolu*” çizerek kapatmıştır.

Ana zemine gelindiğinde; yavru ağzı zemin üzerine turuncu, siyah renkleriyle oluşturulan “*akrep*” desenleri bizleri karşılar. Bu akreplerin içlerine de yavru ağzı, krem, gri renkleri kullanılarak “*eşkenar dörtgenler*” yerleştirilmiştir.

Bu “*akrep*” motifleri her iki gözde de altı adet yer almakta olup, üçüncü sırada yer alan “*akrep*” desenleri yarım olarak dokunmuştur. Heybenin iki gözünün ortasında kalan yırtık kısmında ise iki yanlarda gri, yavru ağzı, krem, hardal renkleriyle küçük parçalara ayrılmıştır. Bu parçaların yanlarında ise, turuncu sıralar halinde püsküller sarkmaktadır.

Değerlendirme: Bu heybe örneğimizde en eski tarihlilerdendir. “Akrep” olarak değerlendirdiğimiz motifler, yöre adında “koç boynuzu” olarak geçer. “Akrep” deseninin kullanılması bakımından on beş numaralı örnekle benzediği görülür.

Fotoğraf 9 Ali Mutlu'ya ait heybe örneği

Çizim 9/ a Yüzey şeması

9/b Akrep motifi

9/c Su yolu motifi

Katalog No: 10

Fotoğraf No: 10

Çizim No: 10

Üretim Tarihi: 1990

Boyutları: 136×47 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözü: yün iplik

Teknik: Halı

Renkler: Açık yeşil, beyaz, siyah, uçuk mavi, gri, mürdüm, koyu gri, hardal.

Bulunduğu Yer: Mustafa Solak

Tanım: Tek motiften oluşan zemin düzenlemesi, iç zeminin ½ raporunun tekrar edilmesiyle oluşturulmuş heybe örneğinin dış bordürü siyah zemin üzerine beyaz, gri, açık kahverengi renklerle “yaprak” motifi ile dört tarafını çerçeve içine almıştır. Ana zemin açık yeşil rengeyle çerçeve için alınmış olup, ana zemine mürdüm rengi hakim olmuştur.

Ana zeminin dört bir köşesine yeşil renkle çerçeve oluşturulup “üçgen” yerleştirilmiştir. Bu üçgenlerin içi daha küçük bir üçgenle beyaz renkle tamamlanmıştır.

Dört bir köşede yer alan bu üçgenlerin her birisinin etrafında üç adet beyaz renkte “ok ucu” yerleştirilmiştir. Ana zemine hakim olan motif ise “hayat ağacı” olup, siyah, mürdüm, açık yeşil hakimdir. Çiçeklerinde beyaz, uçuk mavi kullanılmıştır.

İki gözlü olan heybenin yırtık kısmında ise; krem, mürdüm, açık mavi, yeşil renkleri kullanılarak çok sayıda şerit oluşmuştur, bu şeritlerin içleri de stilize edilmiş motiflerle doldurulmuştur.

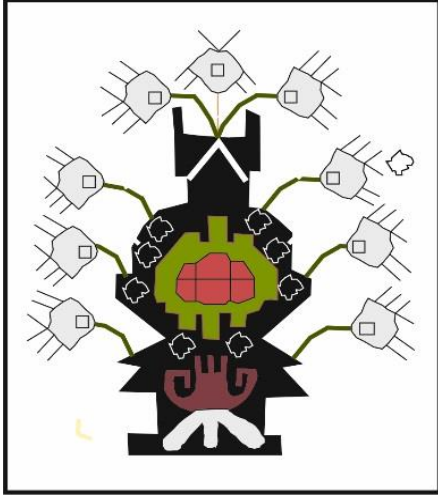
Değerlendirme: Deri kaplamalı olması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. 9 numaralı örnek gibi halı heybe örneği olarak karşımıza çıkar.

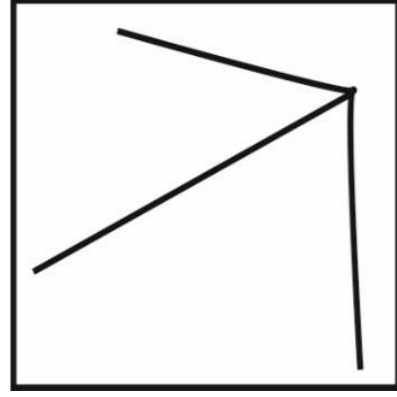
Fotoğraf 10 Mustafa Solak'a ait heybe örneği

Çizim 10/ a Yüzey şeması

10/b Bitkisel (hayat ağacı) motifi

10/c Ok ucu motifi

Katalog No: 11

Fotoğraf No: 11

Çizim No: 11

Üretim Tarihi: 1930

Boyutları: 114×45 cm.

Malzemesi: Atkı: ipek, çözgü: ipek

Teknik: Kilim

Renkler: Siyah, bordo, havaî mavisi, beyaz, koyu mavi, fıstık yeşili, koyu yeşil, hardal.

Bulunduğu Yer: Hüseyin Şanlı

Tanım: Dikey bantlara ayrılmış kompozisyon düzeni, sade görüntüsü, belirli bir motif kompozisyonun olmaması, stilize edilmiş kurgusuyla dikkat çeken örneğimiz iki göz ve bir yırtık kısımdan meydana gelmiştir. Heybede bordür kuşağı bulunmamakta, bunun yerine dört tarafını sınırlandıran lacivert, beyaz, hardal, bordo renkleriyle şeritlere ayrılmış bir kuşak bulunmaktadır.

Heybenin bütününde aynı uygulamaya gidilmiştir. Yukarıdan aşağıya doğru değerlendirirsek; ilk üst kısım beş parçaya ayrılmış olup, bu parçalarda sırayla siyah, bordo renkleri kullanılmıştır. Bunun altında ise tek parça halinde, orta kalınlıkta hardal rengi kullanılarak tek bir şerit oluşturulmuştur.

Bunun altında siyah, bordo, siyah renk düzenlemesiyle üç şerit kuşağı oluşturulmuştur. Bunun altındaki son kuşakta ise ilk kuşağın tekrarı uygulanmıştır. Bu uygulamaların hepsi diğer sağ taraftaki göz kısmında da uygulanmıştır.

Heybenin yırtık kısmına bakarsak; diğer iki gözdeki uygulamanın aynısı uygulanmıştır, ancak tek fark yırtık kısmın son kuşak kısmının renginin açık mavi

olmasıdır. Bu uygulama dışında heybenin toplam üç parçadan oluştuğunu gösteren iki uzun kuşak bulunur.

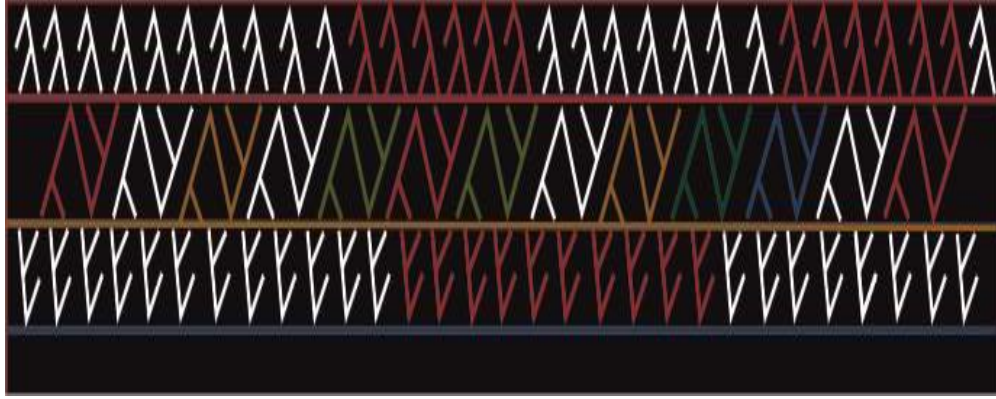
Bu iki kuşak beş satıra ayrılmıştır. Bu satırlar lacivert, beyaz, yeşil, bordo renkleri kullanılarak elde dilmiş olup bordo, beyaz, yeşil, hardal renkleriyle çengel; beyaz, yeşil, hardal, bordo, mavi renkleriyle *stilize edilmiş* “V”, beyaz ve bordo renkleriyle de *stilize edilmiş* “Y” motifi dokunmuştur.

Değerlendirme: Diğer ele aldığımız heybelerden farklı olarak ipek bir heybedir.

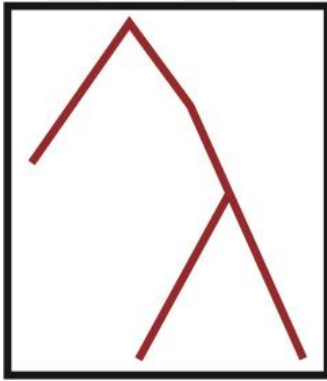
Ayrıca atkı ve çözüğü iplerinde ipeğe ipek olması ayrılan yönüdür. Genel kompozisyonun sadelik göstermesi açısından 7, on üç numaralı örneklerle benzerlik gösterir.

Fotoğraf 11 Hüseyin Şanlı'ya ait heybe örneği

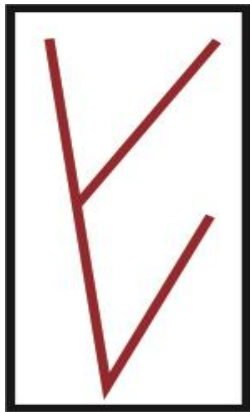
Çizim 11/ a Yüzey şeması

11/b Çengel motifi

11/c Stilize edilmiş "v" motifi

11/c Stilize edilmiş "y" motifi

Katalog No: 12

Fotoğraf No: 12

Çizim No: 12

Üretim Tarihi: 1940

Boyutları: 113×43 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Koyu mavi, turuncu, koyu yeşil, beyaz, yavru ağzı, bordo, açık kahverengi, hardal, açık gri.

Bulunduğu Yer: Recep Şanlı

Tanım: Koyu renklerinin yoğunluğu, geometrik desen uygulaması, karmaşık kompozisyon düzeniyle dikkat çeken örneğimizin iki gözünde de simetri uygulanmış olup, yırtık kısmı farklı bir kompozisyonla şekillenmiştir. Heybenin gözlerindeki uygulamaya bakarsak; en dışı mavi, bordo, hardal renkleriyle parçalara ayrılmış, ince şeritle çevrelenmiştir. Daha sonra bunun ön kısmı beyaz, bordo renkleriyle heybe ikinci bir şeritle sınırlandırılmıştır. Birinci bordür kuşağını ele alırsak; bordo ve kahverengi renkleriyle çengellerden oluşan “*zikzak*” dört bir tarafı kuşatmaktadır.

Ana zemin bordo, hardal ve açık kahverengi ile çerçeve oluşturulmuştur. Bu zeminin merkezi dokuz eşit parçaya bölünmüştür. Alanların içerisine ise, “*eşkenar dörtgenler*” yerleştirilmiş olup, yeşil, hardal, yavru ağzı renkleriyle oluşturulmuştur. Bu eşkenar dörtgenlerin içerisine de küçük dokuz adet “*dörtgen*” yerleştirilmiş ve dört tarafı beyaz, kırmızı, hardal renkli çizgilerle şekillenmiştir.

Yırtık kısım ise yavru ağzı rengiyle bir bordür kuşağı oluşturmuş olup, bu kuşağın içerisi ise “*çengellerden*” oluşan “*zikzaklarla*” doldurulmuştur.

Yırtık kısmın zemini lacivert üzerine yeşil, bordo, beyaz, hardal, kahverengi renkleriyle meydana getirilen küçük “*eşkenar dörtgenlerle*” oluşturulmuştur.

Heybedeki bu düzenlemeler dışında, yırtık kısmından sarkan mavi, beyaz, bordo renklerinden oluşan ince, uzun şerit ve püskül kısmı bulunmaktadır.

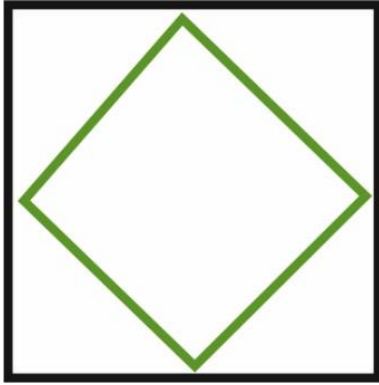
Değerlendirme: Bu heybe örneğimiz 4, 6, 7 numaralı örnekler gibi kilim üzerine sumak tekniğinde dokunmuştur. Geometrik desen uygulamasıyla 5, 6, on beş numaralı örneklerle, koyu renklerin uygulanmasıyla on dört numarayla benzerlik gösterir.

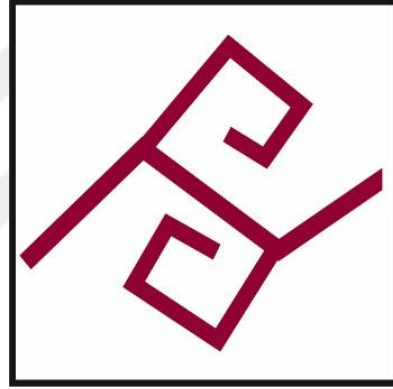
Fotoğraf 12 Recep Şanlı'ya ait heybe örneği

Çizim 12/ a Yüzey şeması

12/b Geometri motifi

12/c Çengel motifi

Katalog No: 13

Fotoğraf No: 13

Çizim No: 13

Üretim Tarihi: 1960

Boyutları: 147×58 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Beyaz, krem, siyah, bordo, koyu kahverengi, turkuaz, koyu mavi, kiremit.

Bulunduğu Yer: Hüseyin Şanlı

Tanım: Sade görüntüsüyle hoş bir görünüme sahip olan bu parçamız, iki göz ve bir yırtık kısımdan oluşur. Gözlerdeki uygulamaya bakarsak, bu uygulama şerit olarak yer almaktadır.

İlk dört şeritte siyah, açık kahverengi ve bordo, yanında da tek bir şerit halinde krem renginde şerit, diğer on iki şeritte ise bordo, siyah, açık kahverengi, lacivert renkleri ince, orta kalın ve kalın olarak bir uygulamayla sonlanmaktadır. Bu uygulamanın son şeridinde açık kahverengi, bordo, lacivert, turkuaz renkleri kullanılarak “çengel” motifi oluşturulmuştur.

Bu uygulamanın aynısı sağ gözde de uygulanmıştır ancak tek fark, sağ taraftaki gözün yedinci kuşağında iki tane “çengel” motifi ve damga gibi bir işaret bulunmasıdır.

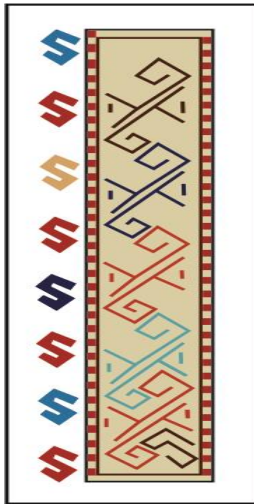
Yırtık kısımdaki uygulama ise sağ ve sol tarafında yer alan şeritle sınırlandırılmıştır. Bu şeritlerin içerisi kiremit, turkuaz, oyu mavi, koyu kahverengi renkleri kullanılarak, “canavar ağzı” yanışı ile doldurulmuştur.

Bu şeritlerin ön kısmında da, krem ve bordo renkleriyle oluşturulan ince, uzun bir şerit yırtık kısmın iki yanını kuşatmıştır.

Değerlendirme: heybemiz genel görünümündeki sadelik açısından 7, on bir numarayla, “*canavar ağzı*” uygulamasıyla 7, on altı, on yedi numaralı örneklerle benzediğini görmekteyiz.

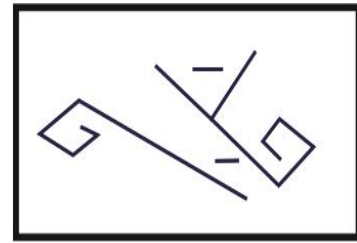
Fotoğraf 13 Hüseyin Şanlı'ya ait heybe örneği

Çizim 13/a Yüzey Şeması

13/b Çengel motifi

13/c Canavar ağzı motifi

Katalalog No: 14

Fotoğraf No: 14

Çizim No: 14

Üretim Tarihi: 1980

Boyutları: 50×140 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Lacivert, sarı, kiremit, açık mavi, koyu mavi, krem, koyu kahverengi, beyaz, yavru ağzı, açık yeşil, bordo, hardal, turuncu.

Bulunduğu Yer: Ali Mutlu

Tanım: Stilize edilmiş hayvan kompozisyonu ile farklı bir uygulama olarak karşımıza çıkan bu örnek, iki göz ve bir yırtık kısımdan oluşmaktadır. Gözlerde motif uygulamasına gidilip simetri uygulanmıştır, yırtık kısım ise desensiz bırakılmış olup, şeritlerinde bordo, gri, koyu mavi, hardal renkleri kullanılmıştır.

Aynı kompozisyona sahip gözlerdeki uygulamaya bakarsak; heybenin etrafı koyu kahverengi, gri renkleriyle bir çerçeve oluşturmuştur. Ana zeminde lacivert renk üzerine stilize edilmiş “*deve*”, “*at*” motifleri, *stilize edilmiş “S”*, “*tarak*”, “*eşkenar dörtgen*” ve “*ev*” resmi yer almaktadır. En üstte “*deve*” motifleri iki adet olup, birbirlerine karşılıklı durmakta olup, krem ve turuncu renklindedir.

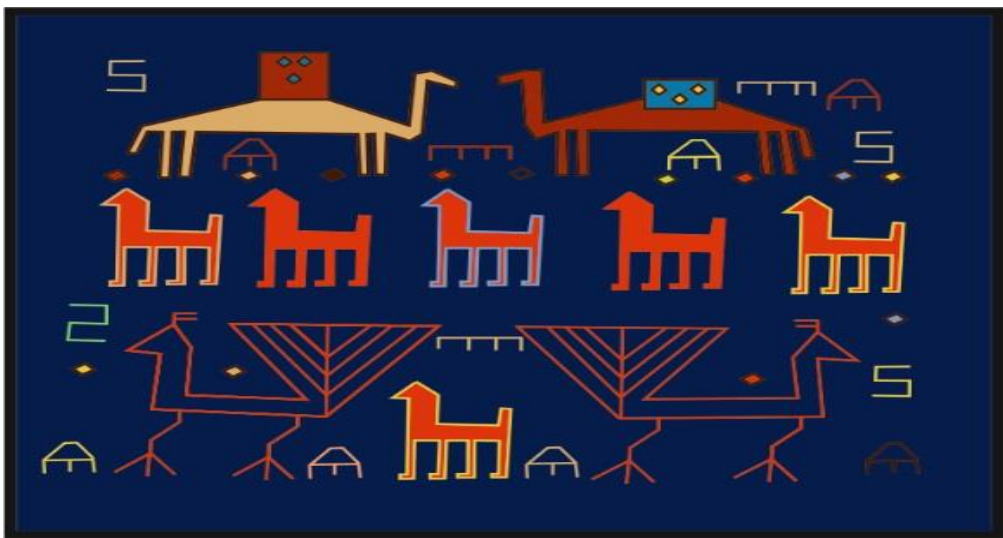
Daha sonra orta sırada turuncu, mavi, sarı gibi renklerle dört tane “*at*” motifi, en altta ise, stilize edilmiş turuncu, mavi, sarı, yeşil, kahverengi, krem gibi renklerden oluşan iki tane hayvan sırt sırta durmakta ve bu ikisinin arasına ise bir tane “*at*” motifi yerleştirilmiştir.

Heybenin yırtık kısmı çok sayıda ince, uzun şeritlere ayrılmış olup, bunlar bordo, lacivert, koyu gri, hardal renklerinden oluşmaktadır ve beyaz renkle sınırları belli edilmiştir.

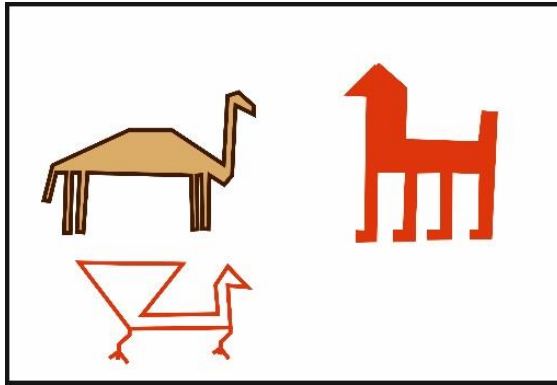
Değerlendirme: Bu örneğimiz örneğimiz şimdiye kadar incelediğimiz heybe örneklerinden farklı olarak kervan desenlidir. Renklerindeki benzerlik, koyu renk uygulamasıyla on iki numaralı parçaya benzediğini söylemek mümkündür. Üzerindeki hayvan tasvirleri ile farklı bir özellik taşır.

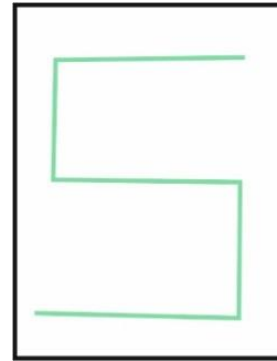
Fotoğraf 14 Ali Mutlu'ya ait heybe örneği

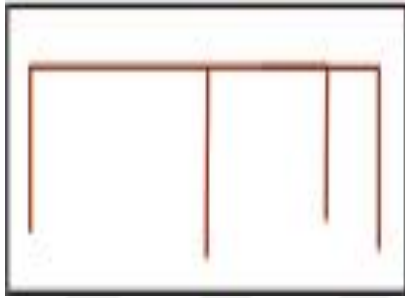
Çizim 14/ a Yüzey şeması

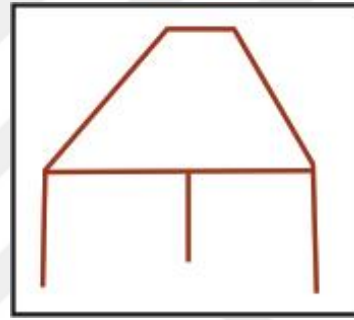
14/b Kervan (at, deve) motifi

14/c Stilize edilmiş "s" motifi

14/d Tarak motifi

14/e Ev motifi

Katalog No: 15

Fotoğraf No: 15

Çizim No: 15

Üretim Tarihi: 1985

Boyutları: 48×118 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Beyaz, turuncu, lacivert, krem, bordo, uçuk yeşil.

Bulunduğu Yer: Ümit Mutlu

Tanım: Dikey bantlara ayrılmış düzene sahip olan örneğimiz, açık ve koyu renklerin bir arada kullanılması, desenlerindeki yoğunluk ve karmaşık görünümüyle dikkat çekmektedir. İki gözlüdür ve bu gözlerde simetri uygulaması yer alır. Yırtık kısım ise bu gözlerle göre daha dar tutulmuş ve gözlerdeki gibi desen uygulamasına gidilmiştir.

Gözlerdeki uygulamaya bakarsak; bu kısmın en dışı bir örgü ile kuşatılmış ardından “*su yolu*” deseni ile çevrelenmiştir. Birinci bordür kuşağının en kısmını bordo, koyu kahverengi zemin üzerine “*yedi bela*” yanışı, boy kısmını ise beyaz, bordo, lacivert, hardal, su yeşili ile oluşturulmuş çift “*zikzaklar*” kuşatmaktadır.

Birinci bordür kuşağının altında ve üstünde turuncu ve pembe renkleriyle oluşturulan “*su yolu*” deseni yer alır. Yan taraflar ise beyaz ve bordo renkleriyle oluşturulan ince bir şerit yer alır.

Ana zemin on iki eşit parçaya ayrılmış olup, bunların içerisine “*eşkenar dörtgen*” yerleştirilmiştir. Eşkenar dörtgenlerin içerisi ise beyaz, koyu gri, lacivert renkleriyle su yeşili ile oluşturulmuş “*akrep*” desenleri yer alır.

Bu “*akrep*” desenlerinin içleri beyaz, koyu kahverengi renkleriyle oluşturulan küçük yuvarlaklar yer almaktadır. Bu eşkenar dörtgenlerin dış tarafının dört bir yanında üçgen desenleri üç katlı olarak yer almaktadır.

Yırtık kısmının iki yan tarafı ise lacivert, pembe, su yeşili renkleriyle oluşturulan “*su yolu*” deseni vardır. Merkezinde ise, bordo zemin üzerine su yeşili, krem, lacivert, koyu kahverengi ile oluşturulan “*pıtrak*” deseni yer almaktadır.

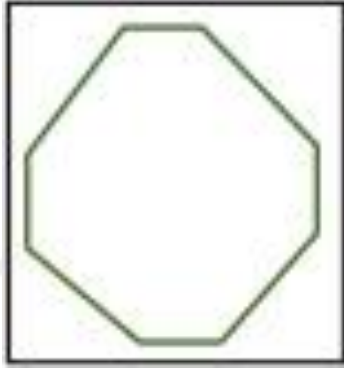
Değerlendirme: Bu örneğimiz 4, 6, 7, on iki numaralı örnekler gibi kilim üzerine sumak tekniktir. Geometrik desen uygulamasıyla 2, 5, 6, on iki numaralarla, “*akrep*” desenleriyle 9 numaralı parçaya, pıtrak deseni uygulamasıyla 1, on yedi, on sekiz numaralarla benzediğini görebiliriz.

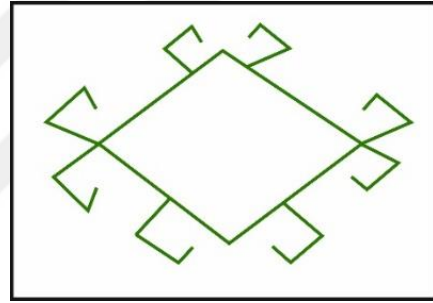
Fotoğraf 15 Ümit Mutlu'ya ait heybe örneği

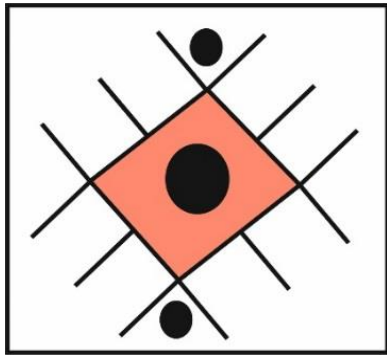
Çizim 15/ a Yüzey şeması

15/b Geometri motifi

15/c Akrep motifi

15/d Pıtrak motifi

Katalog No: 16

Fotoğraf No: 16

Çizim No: 16

Üretim Tarihi: 1970

Boyutları: 128×46 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Kiremit, beyaz, lacivert, krem, koyu kahverengi.

Bulunduğu Yer: Mustafa Solak

Tanım: İri motiflerinin yanı sıra oldukça küçük motifleriyle de dikkat çeken örneğimiz iki gözlü olup, bu gözlerinde simetrik motif uygulamasına gidilmiştir. Yırtık kısmında da kiremit zemin üzerine beyaz ve lacivert renkleriyle *stilize edilmiş* “V”, *stilize edilmiş* “Y” motifleri dokunmuştur.

İki gözlü kısmın en dış kısmının enini yatık, koyu kahverengi çizgiler, boy kısmını ise ters düz “V” ler oluşturur. Birinci bordür kuşağını turuncu zemin üzerine beyaz, siyah turuncu, lacivert, açık kahverengi ile oluşturulan stilize edilmiş uygulamaya gidilmiştir. İkinci bordür kuşağını ise, “*saç örgüsü*” deseni kuşatmıştır.

Ana zemini ise beyaz renk üzerine oluşturulan lacivert “*bereket*” deseni kaplar, bu bereket deseninin alt ve üst kısmında ise, birer tane turuncu “*eşkenar dörtgen*” yer alır.

Bu dörtgenlerin dış çerçevesini ise açık kahverengi, koyu kahverengi, turuncu renkleriye oluşturulan “*çengellerden*” oluşan “*zikzaklar*”, beyaz renkle ters, düz “V” ve iki adet lacivert, beyazdan oluşan ince şerit yer alır.

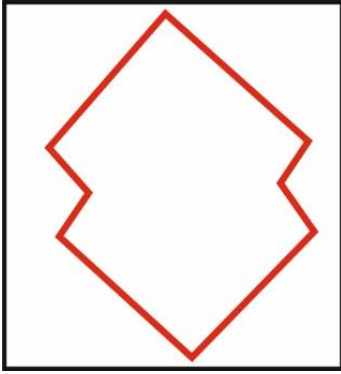
Değerlendirme: Heybemiz 4, 6, 7, on iki numaralı örnekler gibi kilim üzerine sumak teknikli olarak dokunmuştur. Yöre adıyla “*koç boynuzlu*” desen olarak bilinir. İri motifleriyle 3 numaralı örneğe benzer. Bu örnekte “*bereket*” deseninin kullanılması, diğerlerinden farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

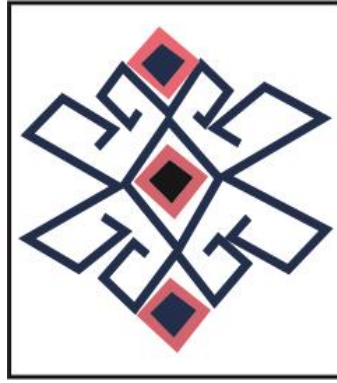
Fotoğraf 16 Mustafa Solak'a ait heybe örneği

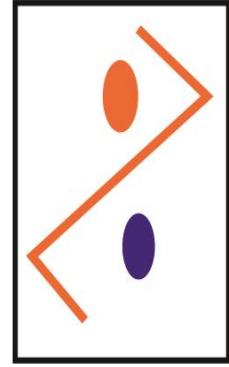
Çizim 16/a Yüzey şeması

16/b Geometrik motif

16/c Bereket motifi

16/d Çengel motifi

Katalog No: 17

Fotoğraf No: 17

Çizim No: 17

Üretim Tarihi: 1960

Boyutları: 41×121 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Cicim

Renkler: Lacivert, krem, bordo, gri, açık kahverengi, hardal, mor, koyu mavi.

Bulunduğu Yer: Celal Solak

Tanım: Renk ve motif düzenlemesindeki sadeliği ile dikkat çeken örneğimiz iki gözlü olup, iki gözünde de simetri ve bordür uygulamasına gidilmiş, yırtık kısmı boş bırakılmış olup, krem ve lacivert renklerinde şeritler kullanılmıştır.

İki gözlü olan kısım lacivert zemin üzerine krem renkli iki sıra halinde “*baklavalardan*” oluşur. Üçlü bordür kuşağının birinci kuşağı beyaz, bordo, açık kahverengi, koyu mavi renklerinden oluşan “*çengellerden*” oluşur.

İkinci kuşak krem zemin üzerine bordo, gri, açık kahverengi renklerinden oluşan “*pıtrak*” desenlerinden meydana gelir. Üçüncü bordür kuşağında birinci kuşağın tekrarı uygulanmıştır.

Yırtık kısım ise lacivert, krem renkleriyle ince, uzun şeritlere bölünmüştür ve iki tarafını zincir kuşağı sarmaktadır.

Değerlendirme: 4, 6, 7, on iki, on beş, on altı numaralar gibi kilim üzerine cicim tekniği olarak dokunmuştur. “*Pıtrak*” desenleriyle 1, on sekiz numarayla, “*çengel*” uygulamasıyla 1, 7, on iki, on üç, on altı numaralı örnekleri anımsatmaktadır. Açık renkleriyle on sekiz numaralı örnekle benzeşir.

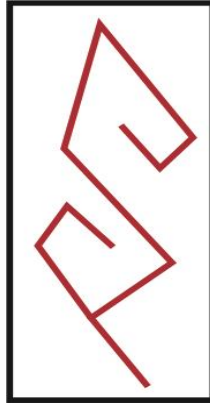
Fotoğraf 17 Celal Solak'a ait heybe örneği

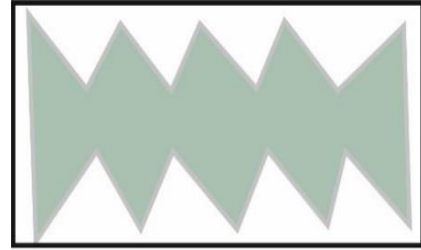
Çizim 17/ a Yüzey şeması

17/b Pıtrak motifi

17/c Çengel motifi

17/d Baklava motifi

Katalog No: 18

Fotoğraf No: 18

Çizim No: 18

Üretim Tarihi: 1980

Boyutları: 130×41 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözü: yün iplik

Teknik: Sumak

Renkler: Kirli beyaz, siyah, açık yeşil, kiremit, mor, yavru ağzı.

Bulunduğu Yer: Hüseyin Şanlı

Tanım: Dikey bantlarla düzenlenmiş kompozisyona sahip heybe örneği, açık ve koyu renklerle oluşturulan canlı ve hoş kompozisyonu, motiflerindeki sadelik ve simetri uygulamasıyla dikkat çekmektedir. İki göz ve bir yırtık kısımdan oluşur. Toplam bu üç parçanın ölçüleri neredeyse aynı gibidir.

Gözlerden başlarsak; en dış kısım püsküllerle çevrelenmiştir. Püsküllerden sonra iki yan tarafını bordo, su yeşili, gri, siyah, yavru ağzı renklerden oluşan *stilize edilmiş* “Y” motifi çevreler. Birinci bordür kuşağı, beyaz zemin üzerine bordo renkleriyle oluşan “*su yolu*” yanışı ile çevrilidir.

Ana zemin enine dört parçaya ayrılmıştır. Bu parçaların merkezine beyaz zemin üzerine siyah renklerle oluşturulan yedi adet “*pıtrak*” yanışı ile kaplanmıştır.

“*Pıtrak*” yanışının içi de yavru ağzı rengi ile doludur. Bu yanışın alt ve üst kısımlarında ise bordo rengi ile oluşturulan sınır çizgisi ile, açık yeşil, mavi, yavru ağzı, bordo, mavi renkleriyle “*üçgen*” oluşturulmuştur.

Yırtık kısmı ise iki yana bordo, siyah renkleriyle ince, uzun şeritlerle çevrili olup, orta kısmı üç sıra halinde siyah, bordo, siyah renkleriyle stilize edilmiş çizgilerle kuşatılmıştır.

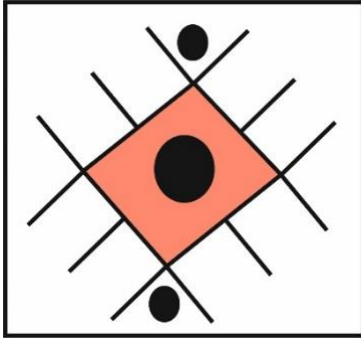
Değerlendirme: Örneğimiz, kilim üzerine sumak işlemeli olup, bu yönüyle 4, 6, 7, on iki, on beş, on altı, on yedi örneklerle benzerdir. Yöre adında “*koç boynuzlu*” olarak bilinir. Yoğun “*pıtrak*” deseniyle dikkat çeken son heybe örneğimiz bu özelliğiyle 1, on yedi numarayla benzerlik gösterir. Açık renklerin kullanılması açısından 2, on yedi numaralı örnekler gibidir.

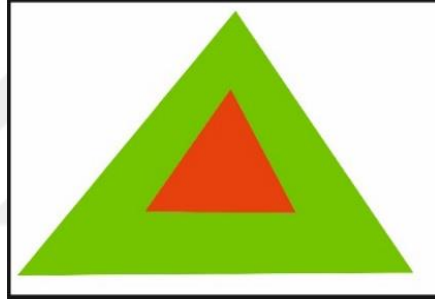
Fotoğraf 18 Hüseyin Şanlı'ya ait heybe örneği

Çizim 18/ a Yüzey şeması

18/b Pıtrak motifi

18/c Geometrik motif

Katalog No: 19

Fotoğraf No: 19

Çizim No: 19

Üretim Tarihi: 1940

Boyutları: 73×73 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Zili

Renkler: Kiremit, lacivert, krem, su yeşili, koyu pembe, mor, turuncu, siyah, açık pembe, bordo.

Bulunduğu Yer: Fatih Solak

Tanım: Sonsuz kaydırma ilkesine göre düzenlenmiş kompozisyona sahip olan ilk çuval örneğimiz canlı renk uygulaması, iri motif, geometrik desen uygulamasıyla dikkat çekmektedir. Çuval enine genişlikte olup, tek parça halindedir. En dış kısmın en alt ve üst kısmı turuncu zemin üzerine “zızzakla” çevrilidir.

İki yan kısım ise turuncu, su yeşili, mor gibi renklerle çevrilidir. Zızzak kısmının altında küçük ve sık şekilde beyaz renkle küçük çizgiler yerleştirilmiştir. Birinci bordür kuşağı siyah zemin üzerine pembe, krem, turuncu, mor, gri, su yeşili gibi renklerle oluşturulan “çengel” deseniyle kaplanmıştır.

Ana zeminin bütünü “eşkenar dörtgenler” kaplamakta olup, bunun içerisi beyaz ve krem rengi içerisine yerleştirilen lacivert, turuncu, bordo renkleriyle oluşturulan “çengel” motifleriyle kaplıdır. Son olarak sağ taraftan orta kalınlıkta turuncu püsküllü bir parça sarmaktadır.

Değerlendirme: İlk çuval örneğimiz, yirmi bir numaralı örnekte olduğu gibi kilim üzerine zili teknikli olarak dokunmuştur.

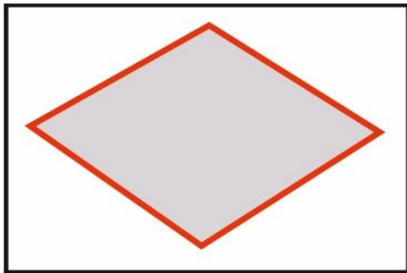
Bütün zeminin desenle kaplanıp hiç boş yer bırakılmaması açısından yirmi, yirmi bir numaralı örneklerden ayrılırken; yirmi iki numaralı örnekle “geometrik” desenlerin kullanılması açısından benzerlik gösterir.

Fotoğraf 19 Fatih Solak’a ait çuval örneği

Çizim 19/ a Yüzey şeması

19/b Geometrik motif

19/c Çengel motifi

Katalog No: 20

Fotoğraf No: 20

Çizim No: 20

Üretim Tarihi: 1990

Boyutları: 104×51 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Siyah, beyaz, koyu kahverengi, koyu yeşil, bordo, koyu krem.

Bulunduğu Yer: Ali Mutlu

Tanım: İnce uzun boyutuyla, motifsiz bırakılmasıyla sadeliği temsil eden bu örneğimiz çok “*parçalı*” (*kanat*) olarak karşımıza çıkar. Sekiz parçaya ayrılan örneğimizin uzun tarafını siyah, beyaz renklerden oluşan bir kuşak sarmaktadır.

Ana zemin koyu kahverengi, koyu yeşil, bordo, koyu krem gibi renklerle sekiz parçaya ayrılmış olup, motif uygulamasına yer verilmemiştir.

Değerlendirme: İkinci çuval örneğimiz, çuval örnekleri arasında en yeni tarihli olanıdır. Bütün yüzeyin motifsiz bırakılıp, sade olması açısından diğer üç örnekten ayrılmaktadır. Çok sayıda “*kanat*” (*parçalara*) ayrılması açısından yirmi bir, yirmi iki numaralarla benzer diyebiliriz.

Fotoğraf 20 Ali Mutlu'ya ait çoval örneği

Çizim 20/ a Yüzey şeması

Katalog No: 21

Fotoğraf No: 21

Çizim No: 21

Üretim Tarihi: 1930

Boyutları: 84×70 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Cicim

Renkler: Hardal, siyah, lacivert, bordo, krem, su yeşili, yavru ağzı, beyaz, uçuk pembe.

Bulunduğu Yer: Murat Mutlu

Tanım: Açık ve canlı renklerin bir arada kullanılması, motif uygulamasının yalnızca bir alanda toplanmış olması ve kuşaklara ayrılmasıyla dikkat çeken örneğimiz hardal, siyah, lacivert, bordo, krem gibi renklerle çok sayıda “kanat” (*parça*) ya ayrılmıştır.

Bu kanatlarda sadece krem rengin üzerine turuncu renk “*elibeline*” ve *stilize edilmiş* “S” motifi, bordo rengin üzerinede “*kargaburun*” yanışı uygulamasına gidilmiş, kuşaklarda başka desen kullanılmamıştır.

En köşe kısımda üç ayrı “kanat” (*parça*) ya bölünmüş olup, diğer bahsettiğimiz çok sayıdaki “kanat” (*parça*) uygulamasından tamamen farklıdır. Çünkü yoğun motif uygulaması burada yer alır. Burayı ele alırsak, üç kuşağa ayrılmıştır. Birinci ve üçüncü kuşakta kahverengi, su yeşili, lacivert, uçuk pembe renkleriyle simetrik olarak uygulanmış “*çengel*” motifi yer alırken; ikinci kuşakta koyu kahverengi, lacivert renkleriyle oluşturulan “*elibeline*” deseni yer alır.

Değerlendirme: Çuval örneğimiz, bu kategorideki çuvalardan tarih olarak ikinci en eski olanıdır. Kilim üzerine cicim teknikli olarak dokunmuştur.

Yirmi iki numaralı örnek gibi bu çuval örneğimizde de, kök boya kullanılmıştır. Çok sayıda “kanat” (parçaya) ayrılması bakımından, yirmi, yirmi iki numarayla benzerdir. Diğer çuval örneklerinde karşılaşılmayan, “eli belinde” (eli böğründe) motifini sadece bu örnekte görmekteyiz.

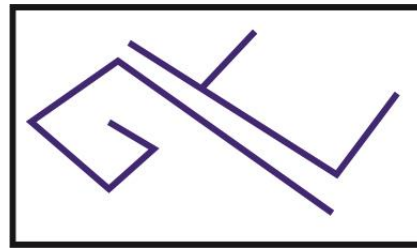
Fotoğraf 21 Murat Mutlu'ya ait çuval örneği

Çizim 21/ a Yüzey şeması

21/b Eli Belinde (Eli Böğründe) motifi

21/c Kargaburun motifi

Katalog No: 22

Fotoğraf No: 22

Çizim No: 22

Üretim Tarihi: 1920

Boyutları: 110×48 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Zili

Renkler: Kiremit, lacivert, siyah, beyaz, yosun yeşili, bordo, hardal, koyu kahverengi.

Bulunduğu Yer: Ali Mutlu

Tanım: Tezat renklerin kullanılması, yoğun desen uygulaması ve karmaşık görünümüyle dikkat çeken örneğimizin bir kısmı çok “parçalı” (*kanat*) olarak yer almakta olup, diğer kısımda ise farklı bir uygulamaya gidilmiştir.

Çok “parçalı” (*kanat*) olan kısmı ele alırsak; beş kalın, dört ince şerite ayrılmıştır. Kalın kuşak olan kısım mor, siyah, turuncu, turkuaz, koyu pembe renkleriyle oluşturulup, boş bırakılmıştır. İnce şeritlerde ise bordo, koyu yeşil, lacivert, turuncu, beyaz, koyu kahverengi ile oluşturulan “sığır sidiği” (*su yolu, sıçan dişi, gayma, boncuk*), yer alıp, bunların içleri küçük beyaz renkle doldurulmuştur.

Diğer “parça” (*kanat*) kısmını ele alırsak; ana zeminde beyaz ve bordo renkleri üzerine yerleştirilen sekiz adet “ejder” deseni geometrik şekil içerisinde yer almaktadır. Bu ejderlerin içlerine de bordo, koyu pembe renk üzerine hardal, lacivert renkleriyle oluşturulan “akrep” desenleri yer almaktadır.

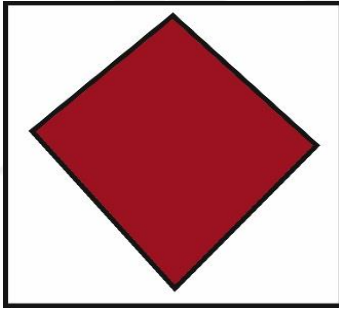
Değerlendirme: Yirmi bir numaralı örnek gibi bu örneğimizde de, kök boya kullanılmıştır. “Geometrik” desenlerin kullanılması açısından on dokuz numaralı örnekle, çok sayıda “kanat” (parçaya) ayrılması bakımından yirmi, yirmi bir numarayla benzerdir.

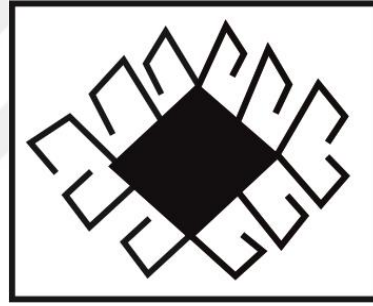
Fotoğraf 22 Ali Mutlu'ya ait çoval örneği

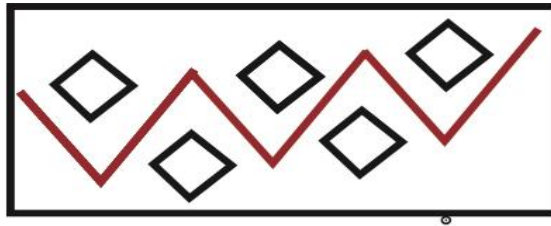
Çizim 22/ a Yüzeş şeması

22/b Geometrik motif

22/c Akrep motifi

22/d Sığır sidiğı motifi

Katalog No: 23

Fotoğraf No: 23

Çizim No: 23

Üretim Tarihi: 1940

Boyutları: 55×38 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Krem, siyah, yavru ağzı, sarı, mavi, yosun yeşili.

Bulunduğu Yer: Yüksel Mutlu

Tanım: Yatay bantlara bölünerek düzenlenmiş kompozisyon kurgusuna sahip olan ilk tuzluk örneğimiz canlı renkleri, iri motifleri ve hoş görünümüyle dikkat çekmektedir.

Bordür kuşağı, siyah zemin üzerine yavru ağzı, yeşil rengeyle oluşturulan üç adet “*kedi izi*” motifi ve beyaz zemin üzerine mavi renk ile oluşturulmuş “*yıldız*” deseni ile kaplıdır. “*Yıldız*” deseninin içinde de beyaz ve turuncu renklerinden oluşan bir adet “*göz*” motifi vardır.

Ana zemin iki büyük eş parçaya ayrılmış olup, üç adet bordür kuşağıyla sınırlar belli edilmiştir. Bu bordür kuşaklarının alt ve üst kısımlarında ince şerit içerisinde beyaz ve yavru ağzı renkleriyle dokunmuş “*boncuk*” yanışı yer alır.

Ana zemin beyaz renk üzerine sınırları siyah ile belli edilmiş yeşil, yavru ağzı ve mavi renkli olmak üzere toplam dört adet “*yıldız*” motiflerinden oluşmaktadır. Bu yıldız motiflerinin orta kısımlarının alt ve üst kısımlarına ikişer olmak üzere toplam dört tane yavru ağzı, mavi, yeşil renklerinde “*kedi izi*” motifi yerleştirilmiştir.

Sınırları belli olan üç bordür kuşağında ise mavi, yavru ağız, sarı, beyaz, yeşil renklerinden oluşan “*kedi izi*” motifi, siyah zemin üzerine yer almaktadır. Tuzluğun iki köşesinde turuncu, beyaz, sarı, siyah, yavru ağız renklerinden oluşan püskül sarkmaktadır.

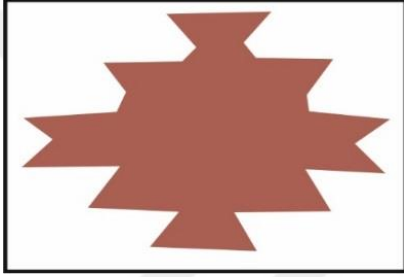
Değerlendirme: ilk tuzluk örneğimiz, iri büyük deseni ve renklerdeki açık ve koyuluk ile yirmi dört numaralı katalogdaki tuzluk örneğinden ayrılmaktadır.

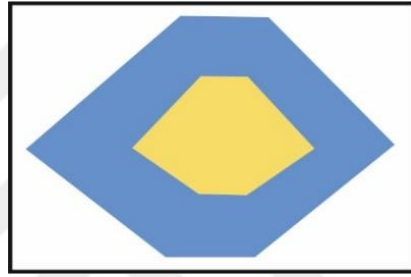
Fotoğraf 23 Yüksel Mutlu'ya ait tuzluk örneği

Çizim 23/ a Yüzey şeması

23/b Yıldız motifi

23/c Göz motifi

23/d Kedi izi motifi

Katalog No: 24

Fotoğraf No: 24

Çizim No: 24

Üretim Tarihi: 1930

Boyutları: 45×40 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Bordo, siyah, lacivert, mavi, krem, açık kahverengi.

Bulunduğu Yer: Recep Şanlı

Tanım: Canlı renkleri ve motif sadeliğiyle dikkat çeken tuzluk örneği “kanat”(parça) ya ayrılmıştır. Baş kısmındaki bordo ve mavi zemin boş bırakılmıştır. Siyah zemin üzerinde yer alan kısımda ise krem renginde “ok ucu” deseni, mavi zeminin üst kısmındaki yerde ise krem, turuncu, lacivert renklerinde üç sıra halinde “eğer” (kaşı) yanışı kullanılmıştır.

Ana zemin sekiz şeride ayrılmış olup turuncu, mavi zemindekiler desensiz bırakılmıştır. Diğer zemindekiler açık kahverengi, bordo, siyah renkleriyle “eğer” (kaşı), yanışı oluşturulmuş olup, alt ve üst sıralar açık kahverengi “zikzakla” sınırları oluşturulmuştur.

Tuzluğun iki yan tarafı lacivert, beyaz renkle kuşatılmıştır ve iki yanında çeşitli renklerden oluşan (bordo, siyah, lacivert, mavi, krem, açık kahverengi), püskül sarkmaktadır.

Değerlendirme: İkinci tuzluk örneğimiz diğer tuzluk örneğine nazaran (yirmi üç numara) daha koyu renkler kullanılmış olup, daha ince şeritlere ayrılmıştır.

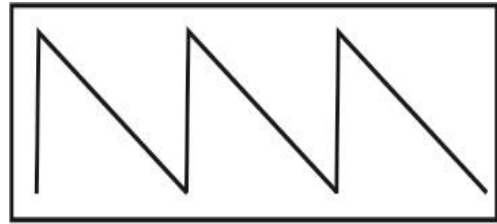
Fotoğraf 24 Recep Şanlı'ya ait tuzluk örneği

Çizim 24/ a Yüzey şeması

24/ Eğer (kaşı) motifi

25/ Zikzak motifi

Katalog No: 25

Fotoğraf No: 25

Çizim No: 25

Üretim Tarihi: 1900

Boyutları: 116×53 cm.

Malzemesi: Atkı: yün iplik, çözgü: yün iplik

Teknik: Kilim

Renkler: Beyaz, lacivert, mavi, sarı, koyu kahverengi, yavru ağzı, açık kahverengi, pembe.

Bulunduğu Yer: Celal Solak

Tanım: Açık-koyu renklerin bir arada kullanılmasıyla oldukça canlı bir görünüm sergileyen beşik örneğimiz, ebat olarak oldukça büyük ve geniş bir manzara sergiler. Aslında motif kurgusu bakımından zengin gibi görünse de, bu zenginlik aynı motiflerin tekrarının kullanılmasından ileri gelmektedir.

Beşiğin en alt kısmı koyu kahverengi ile kaplıdır. Taban kısmının üst bölümünde kalın bir bordür kuşağı yer almaktadır. Bu bordür kuşağının uzun kısmı yavru ağzı, lacivert, mavi gibi renklerle zemin oluşturulmuş, dar kısmı beyaz, krem üzerindedir.

Uzun bordür kuşağı beyaz ve kahverengi ile oluşturulan “göz” deseni ile bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçevenin içine de lacivert, yavru ağzı, yeşil renklerinden oluşan daha küçük “göz” motifleri yerleştirilmiştir.

Bordürün dar kısmı ise koyu kahverengi, mavi, yavru ağzı renklerinden oluşan “göz” motifleriyle yukarıdan aşağı doğru sıralanmaktadır. Bu bordürün farkı, geniş kısımdaki gibi çerçeve içine alınmamıştır, serbest bırakılmıştır.

“*Tarak*” deseni ile iki yan tarafı çevrelenen ana zemin lacivert üzerinedir. Ana zeminde yavru ağız, mavi, beyaz renkleriyle oluşturulan iri “*tarak*” desenleri yer almakta, bu tarak desenlerinin içleri de beyaz, koyu kahverengi, yavru ağız, su yeşili renginde göz desenleri ve yavru ağız, mavi, beyaz renklerinden oluşan küçük “*tarak*” desenleri yer alır.

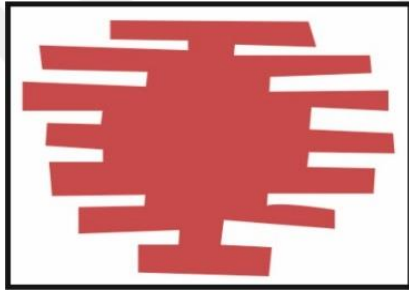
Değerlendirme: İncelediğimiz yirmi beş katalog örnekleri arasında tarih bakımından en eskisi olan beşik örneğimiz büyük ebatı, canlı renk kompozisyonu ve yeniliğini hala koruması bakımından oldukça dikkat çekicidir.

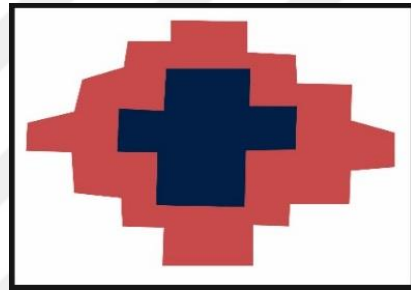
Fotoğraf 25 Celal Solak’a ait beşik örneği

Çizim 25/ a Yüzey şeması

25/ Tarak motifi

25/ Göz motifi

V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Toplumların geleneklerini, göreneklerini, inanç ve değerlerini yansıtan dokumalarımız kültür hayatımızda oldukça önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Dokuma alanının zengin merkezlerinden biri olan Aksaray Sultanhanı yöresi de bu çeşitliliği bizlere sunmaktadır.

Sultanhanı yöresi düz dokuma yaygıları konulu tezi çalışmamızdaki amacımız, yöreyle ilgili dokuma alanında ortaya çıkardığımız yeni örneklerin değerlendirilmesi ve bilim alanına kazandırılmasıdır. Yörenin dokuma alanındaki güzellikleri bilinen bir gerçektir. Bu itibarla araştırmamıza Sultanhanını gidilerek saha taraması ile başlanılmış, yöredeki evler gezilmiş, elinde sözünü ettiğimiz dokumaları bulunan şahıslar ziyaret edilmiş, mevcut dokuma örneklerinin fotoğrafları çekilerek, ölçüleri alınmıştır. Üretim tarihleri, malzemesi, motif kompozisyonu gibi konularda dokuma sahipleri ve yöre halkıyla birebir görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmamızda heybe, çuval, tuzluk, beşik olmak üzere yirmi beş adet düz dokuma yaygı örneği incelenmiştir.

Bunlardan ilk grubu on sekiz heybe oluşturmaktadır. İncelenen heybelerde;

Malzeme olarak genellikle; atkı ve çözüğü iplerinde yün (on dört numaralı heybe), pamuk (3 numaralı heybe), sadece on bir numaralı heybenin atkı ve çözgüsünde ipek kullanılmıştır.

Teknik olarak halı (on numaralı heybe), kilim (8 numaralı heybe), cicim (1 numaralı heybe), zili (sili) (5 numaralı heybe), sumak (2 numaralı heybe) kullanılmıştır.

Renk olarak heybelerde genellikle; siyah, beyaz, turuncu, pembe, yavru ağzı, koyu yeşil, bordo, gri, kahverengi, mor, kiremit, koyu mavi kullanılmıştır.

Motif olarak ise heybelerde; “çengel”, “pıtrak”, “koç boynuzu”, “tırnak”, “eli belinde”, “baklava”, “su yolu”, “kurt izi”, “stilize edilmiş s”, “akrep”, “ok

ucu”, *im*” (avrat boşatan), *iyilik*” (boncuklu), *muska*”, *saç bağı*”, *geometrik*”, *bitkisel*”(hayat ağacı), *bereket*”, *tarak*”, *ev*”, *göz*”, *yengeç*” desenleri kullanılmıştır.

Sultanhanı heybelerinde görülen bu motifler diğer yörelerde ve dönemlerde de karşımıza çıkmaktadır. Bunları ele alırsak; zeminin karelere veya eşkenar dörtgenlere ayrılması, Pazırık halısından gelen bir Ortaasya geleneğidir. Avrat boşatan motifi Kırşehir halılarında görülen çınar yaprağına benzeyen bir ters, bir düz yerleştirilmiş gelin ağlatan motifine benzemektedir. *“Koç boynuzu”* motifi, Türkmen halılarında, Türkmen ve Kazak keçelerinde koçak motifi olarak karşımıza çıkar. *“Tırnak”* motifi ise, Batı Anadolu’daki zili türü dokumalarda karşımıza çıkar. *“Tarak”* motifi ise, Selçuk (İzmir), Ayvacık, Ezine yöresinde, (Çanakkale), Dikili, Kozak, Yunddağ (Bergama), Kula (Manisa), Mut civarındaki dokmalarda rastlanır. *“Akrep”* motifi, Antalya döşemealtı halılarında hem bir motif ismi, hem de *“akrepli halı”* gibi, halı tipi olarak da kullanılır. *“Hayat ağacı”* motifi; Ladik halılarında mihraptan aşağıya doğru, Kula halılarında yerden mihraba doğru, Kütahya, Uşak, Kula, Eşme, Afyon kilimlerinde tüm bir zemini doldurmuş halde Milas halılarında mihrap köşelerinde adeta bir bezek gibi işlenmiştir. Kaynağını Ortaasya Türk sanatından almaktadır.

Araştırmamızın ikinci grubunu çuval örnekleri oluşturmaktadır. İncelenen çuval dokumalarda;

Malzeme olarak, atkı ve çözümlerinde yün iplik kullanılmıştır (yirmi bir numaralı çuval) .

Teknik olarak zili (on dokuz numaralı çuval), kilim (yirmi numaralı çuval), cicim (yirmi bir numaralı çuval) kullanılmıştır.

Renk olarak genellikle siyah, beyaz, bordo, turuncu, yeşil, mavi, gri, hardal kullanılmıştır.

Motif olarak; “*çengel*”, “*stilize edilmiş s*”, “*kargaburun*”, “*eli belinde*”, “*ejder*”, “*akrep*”, “*geometrik*”, “*sığır sidiği*” kullanılmıştır. 4 çuval örneğinden sadece yirmi numaralı çuval motifsiz olarak karşımıza çıkmıştır.

Yöredeki bu çuval motifleri, diğer dönemlerde ve bölgelerin dokumalarında da görülmektedir. Örneğin “*eli belinde*” motifi, Selçuklu döneminden başlamak üzere, her dönemde rastanır. Hatta Selçuklu halılarında, Beyşehir Eşrefoğlu Camii’nde bulunan örnekteki gibi geniş kenar suyunda işlenir. “*Ejder*” motisi ise Ortaasya Türk sanatından geçmiş bir motiftir.

Araştırmamızın üçüncü grubunu tuzluk örnekleri oluşturmaktadır. İncelenen tuzluk dokumalarda;

Malzeme olarak, atkı ve çözümlerinde yün kullanılmıştır.

Teknik olarak her iki tuzluk örneğinde de, kilim tekniği kullanılmıştır.

Renk olarak; krem, siyah, yavru ağız, sarı, mavi, yosun yeşili, bordo, krem, açık kahverengi kullanılmıştır.

Motif olarak; “*yıldız*”, “*göz*”, “*kedi izi*”, “*eğer*” (*kaşı*), “*zikzak*” yer almaktadır.

Tuzluk dokumalardaki bu motifler, diğer bölge ve dönemlerin dokumalarında da görülmektedir. Örneğin “*yıldız*” motifi, Ortaasaya’dan bu yana görülen bir bezektir. Özellikle Selçuklu halılarında çok yaygındır. “*Eğer*” (*kaşı*) motisi ise, toroslarda, özellikle İçel, Tarsus, Anamur ve Antalya çevresinde görülür.

Araştırmamızın dördüncü grubunu beşik örneği oluşturmaktadır. İncelenen beşik dokumada;

Malzeme olarak; atkı ve çözümlerinde yün iplik kullanılmıştır.

Teknik olarak Kilim tekniği kullanılmıştır.

Renk olarak bayaz, lacivert, mavi, sarı, koyu kahverengi, yavru ağız, açık kahverengi, pembe kullanılmıştır.

Motif olarak “göz”ve “*tarak*” kullanılmıştır. Göz motifi Batı Anadolu bölgesi dokumalarında da karşımıza çıkmaktadır.

Bazı malzeme ve motif isimleri yöre halkının ağızına göre değişiklikler gösterdiği görülmüştür.

SONUÇ

Yöre insanının geçmiş yıllarda hayvancılıkla uğraşmasından dolayı hayvancılık ve hayvan ürünleri geçim kaynağı olmuş ve ekonomi bu sektör üzerinden oluşmuştur. Ancak bu durumun son yıllarda değişmiş olduğu dikkat çekmektedir. Zira söz konusu dokuma örneklerinin evlerde daha az dokunmaya başlandığı gözlenmiştir. Şimdiki dokunan örnekler, atölye ortamlarında nadiren yürütülmektedir.

Dokuma ve malzeme açısından zengin olduğu bilinen Sultanhanı yöresinde dokuma ile ilgili yapılan bu kapsamlı araştırma neticesinde vatandaşı elinde bulunan nadir örneklerin kayıt altına alınması sağlanmıştır. Fotoğraflanan ve çizimi yapılan bu örnekler bir arşiv olarak gelecek nesillere kaynak olacaktır. Ayrıca yöre halkının kullandığı dokuma ile ilgili terimlerin, motif isimlerinin bilim ve sanat alanında değerlendirileceği aşikardır.

VI. BİBLİYOGRAFYA

ACAR, Belkıs, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları*, İstanbul 1982.

ANONİM, *Aksaray Belediyesi 2016 Yılı Performans Programı*, Aksaray 2016.

-----, *El Sanatları Teknolojisi Yün Elyafının Hammadde Kontrolleri 3*,
Ankara 2011.

-----, *TDK Türkçe Sözlük*, Ankara 2005.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Manisa Bezi Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB,
Ankara 2013.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Ayancık Keteni Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB,
Ankara 2010.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Eşme Kilimi Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB,
Ankara 2011.

-----, *El Sanatları Teknolojisi Kilim Dokuma- 1*, Ankara 2012.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Hereke Halısı Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB,
Ankara 2011.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Kirkitli Dokuma Tezgâhları*, T.C. MEB, Ankara
2011.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Sarız Kilimi Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB,
Ankara 2011.

-----, *El Sanatları Teknolojisi, Döşemealtı Halısı Dokumaya Hazırlık*, T.C.
MEB, Ankara 2012.

AYTAÇ, Ahmet, *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*, Konya 1999.

BAKRAÇ, Meryem, AKDAN, Fatma, "Kırmızı Toz Biber ve Domates Suyundan
Çeşitli Mordan Yöntemleri İle Yün Boyama ve Haslık Değerlerinin
Karşılaştırılması", *Tübitak-Bidep Kimya Lisans Öğrencileri Araştırma
Projesi Eğitimi Çalıştayı*, 29 Haziran-8 Temmuz, Malatya 2012, ss.1-33.

BAŞER, İnci, İNANICI, Yusuf, *Boyarmadde Kimyası*, İstanbul 1990.

- BOZKURT, Nebi ,“Kilim”, *TDVİA*, C.26, Ankara 2002, ss.3-5.
- BUKSUR, Hacer, *Saçıkara Yörüklerinde Yaşayan Dokumalar*, Isparta 2011.
- ÇİLEROĞLU, Birsen, KELLEÇİ, Figen, YILDIZ, Ayşegül, “Şile Bezi Dokumalarının Giyim Alanındaki Yeri ve 21. yy. İçin Şile Bezi Giysi Tasarımları”,*T.C. S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri*, 17-18 Mayıs Konya 2000, ss. 204-208.
- DENİZ, Bekir, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, İzmir 2000.
- DOLUNAY, A, *Çukurova Koşullarında Muhabbet Çiçeği (Resedo luteola L.)’nin Kültürü, Verim ve Boyarmadde Potansiyeli Üzerine Araştırmalar*, Çukurova Ün. Fen Bil. Ens.Yüksek Lisans Tezi, Adana 2002.
- ES SAYİD, Eymen Fûad, “Kahire”, *TDVİA*, C.24, Ankara 2001, ss.173-175.
- GÖKBEL, Ahmet, *Anadolu’da Varsak Türkmenleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 2007.
- GÖRÜR, Muhammet, *Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri*, Hacettepe Ün. Sos. Bil. Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991.
- HASOL, Doğan, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul 2005.
- KARADAĞ, Recep, *Doğal Boyamacılık*, Ankara 2007.
- KARPUZ, Haşim, *İslam Öncesi Türk Sanatı Ders Notları*, Konya 2007.
- KAYA, Adnan Menderes, *Avşar Türkmenleri*, Geçit Yayınları, Kayseri 2004.
- KAYA, Erdoğan, *Sultanhanı İlçeliği Hak Ediyor*, Haber Bölge Gazetesi Yazısı.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), *El Sanatları Teknolojisi Cicim Dokuma*, Ankara 2006.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), *El Sanatları Teknolojisi, Boya Hazırlama*, T.C. MEB, Ankara 2007.
- ÖGEL, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi*, C.1, Ankara 1971.
- ÖZKENDİRCİ, Mehmet, *Dokuma Desen Tasarımı Ders Notları- II*, S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı, Yayın No: 19, Konya 1995.

- ÖZTÜRK, İsmail, *Doğal Bitkisel Boyalarla Yün Boyama*, İzmir 1999.
- SOYSALDI, Aysen, *Düz Dokuma Teknikleri (Kilim, Cicim, Zili, Sumak vb.)*, Ankara 2009.
- SÖZEN, Metin, TANYELİ, Uğur, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994.
- TAŞ, Ela, “Göçebe Hayatının Vazgeçilmezi: Tuzluk Dokuma Örnekleri”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, S.4/2, Antalya 2009, ss.111-121.
- TOPAL Nevzat, *Anadolu Selçuklular Devrinde Aksaray Şehri*, Ankara 2009.
- UĞUR, Gürbüz, *Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1988.
- UĞURLU, Aydın, “El Dokumalarında Sanatsal Gelişim Süreci”, *T.C. S.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri*, 17-18 Mayıs Konya 2000, ss.13-15.
- ÜRER, Harun, *Emirdağ Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Ege Ün. Sos. Bil. Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1997.
- YILDIRIM, Mustafa, “Konya Alâeddin Camii’nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.31, Konya 2012, ss. 236-261.

E- Kaynaklar

<http://www.aksaray.gov.tr> erişim tarihi, 15 Mayıs 2016

www.sultanhani.bel.tr erişim tarihi, 15 Mayıs 2016

www.arasikackm.com erişim tarihi, 2 Haziran 2016

<http://www.tdkerim.gov.tr>; 30.07.2009

Url-1, 2016, <http://www.turizminsesi.com/haber/dunyanin-hali-restorasyon-merkezi-4181.htm>

2 Haziran 2016

EK

SÖZLÜK

Alizarin: Vişne çürüğüne yakın koyu kırmızısı renk. “Kökkırmızısı” da denilir⁶⁸.

Cehri: Kökboyasıgillerden, meyve, kabuk veya odunundan güzel kırmızısı renk elde edilen bir kök⁶⁹.

Çuha: Tüysüz, ince sık dokunmuş yün⁷⁰.

Çul (Bozluk): Keçi kılından elde edilen iplikle dokunmuş, kaba, geleneksel Anadolu dokuması⁷¹.

Ehl-i Hiref: Sanat sahibi kişiler şeklinde ifade edilebilmektedir.

Ekstrakt: Kurutulmuş bitkilerden özel ekstraksiyon yöntemleri kullanılarak, ayırıştırma (osmoz) işlemlerin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen, ilaç hammaddesi olarak da kullanılan bitki özlerine denir⁷².

Hatayî: Kökeninin Çin’e uzandığı varsayılan ve üsluplaştırılmış bitkisel örgelerden oluşan Osmanlı bezeme türü⁷³.

İmge: Duyularla alınan bir uyarın söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, imaj⁷⁴.

İndigo: Bir tür koyu mavi boya. Tropik bir bitkiden elde edilirdi. Bugün aynı renk sentetik olarak üretilmektedir⁷⁵.

⁶⁸ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.18.

⁶⁹ TDK *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, s.355.

⁷⁰ TDK *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, s.454.

⁷¹ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.82.

⁷² Fatih Solak, 07.06.2014 tarihli görüşmenin notlarından.

⁷³ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.101.

⁷⁴ TDK *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, s.962.

⁷⁵ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.113.

Mazi: Servigillerden, yaprakları almaşık ve küçük pullar biçiminde, gövdesi düz olan dipten dallanan bir süs bitkisi⁷⁶.

Perdah: Her tür pürüzlü yüzeyi düzgünleştirme, parlatma eylemi⁷⁷.

Rumi: Anadolu Selçuklularının üsluplaştırdıkları filiz, yaprak ve hayvan örgelerinden meydana gelmiş kıvrık dal süslemesi⁷⁸.

Sumak: Çözümler üzerine renkli desen iplerinin çeşitli şekillerde sarılmasıyla elde edilen bir yaygı çeşididir⁷⁹.

Tahar: Çözümlerin gücülerden ve taraktan geçirilmesine denir. Tahar işleminin birinci aşaması gücü tahârı, ikinci aşaması tarak tahârıdır. Çözümler ipliklerine değişik bağlantılar yaptıran uygulama gücü tahârıdır⁸⁰.

Üsluplaştırma: Bitki ve hayvanların doğadaki biçimlerinin şematikleştirilip yalınlaştırılarak betimlenmesi⁸¹.

Varsak: Tarsus ve çevresinde yaşamakta olan bir Türkmen zümresine verilen addır⁸².

⁷⁶ TDK *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, s.1357-1358.

⁷⁷ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.188.

⁷⁸ Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, İstanbul 2005, s.397.

⁷⁹ Nebi Bozkurt, "Kilim", *TDVİA.*, C.26, Ankara 2002, s.5.

⁸⁰ El Sanatları Teknolojisi, *Manisa Bezi Dokumaya Hazırlık*, T.C. MEB Yayınları, Ankara 2013, s.18-19.

⁸¹ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1994, s.247.

⁸² Ahmet Gökbek, *Anadolu'da Varsak Türkmenleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul 2007.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Havva Nur Çuhadar, 1989 yılında Konya’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya’da tamamladı. Selçuklu Cumhuriyet Lisesi’nde 2003-2006 yılları arasında eğitim gördükten sonra 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubad Kampüsü Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümünü kazandı. 2008-2010 yılları arasında Edebiyat Fakültesi Arkeoloji bölümünden yandal sertifikası almaya hak kazandı. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi Alâeddin Keykubad Kampüsü Edebiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2010-2012 yılları arasında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi’nde Pedagojik Formasyon Eğitimi aldı.

2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Türk-İslam Sanatları Bilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2015 yılı Haziran ayında “Aksaray Sultanhanı Yöresi Sultansaray Kurumunda Bulunan Düz Dokumalardan Örnekler” başlıklı yüksek lisans seminer çalışmasını sundu.

2009 yılında Konya /Selçuklu /Halk Eğitim Merkezi İngilizce programını, 2010 yılında Konya /Selçuklu /Halk Eğitim Merkezi Bilgisayar Kullanımı (Bilgisayar İşletmenliği- Operatör) programını başarıyla tamamlayarak bu sertifikaları almaya hak kazandı.